

ОБЛІК ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АУДИТ

ЧАСТИНА 2

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

ОБЛІК ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АУДИТ

Частина 2

Практикум

Вінниця
ВНТУ
2021

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 13 від 29.04.2021 р.)

Автори:

Малініна Н. М., Причепя І. В., Руда Л. П., Мельничук Д. П.

Рецензенти:

Є. Є. Іонін, доктор економічних наук, професор

І. Ю. Єпіфанова, доктор економічних наук, доцент

О. А. Сметанюк, кандидат економічних наук, доцент

Облік фінансової діяльності та аудит. Частина 2 : практикум / О-17 Н. М. Малініна, І. В. Причепя, Л. П. Руда, Д. П. Мельничук. – Вінниця : ВНТУ, 2021. – 96 с.

ISBN 978-966-641-859-6

Практикум призначений для вивчення дисциплін «Облік фінансової діяльності» та «Аудит», спрямований на опанування теоретичних основ та набуття практичних навичок організації бухгалтерського, фінансового, податкового та внутрішньо-господарського обліку й складання фінансової звітності, аналізу й аудиту різних сфер діяльності підприємства.

У практикумі викладені організаційно-теоретичні та методичні основи ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, систематизовано нормативно-правову базу обліку та звітності в Україні, наведені принципи організації та методика проведення аудиту різних напрямів діяльності підприємства. Також запропоновані практичні вправи на закріплення знань студентів.

Практикум призначений для студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти, викладачів та аспірантів.

УДК [658.15+657.6](076)

ISBN 978-966-641-859-6

© ВНТУ, 2021

ЗМІСТ ЧАСТИНА 2

ВСТУП.....	4
Практична робота 10. ОБЛІК ТА АУДИТ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	5
Практична робота 11. ОБЛІК ТА АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ.....	18
Практична робота 12. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	31
Практична робота 13. ОБЛІК ТА АУДИТ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	42
Практична робота 14. ОБЛІК ТА АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ.....	54
Практична робота 15. ОБЛІК ТА АУДИТ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ.....	67
Практична робота 16. ОБЛІК ТА АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ.....	80
Словник економічних термінів.....	89
Використана та рекомендована література.....	92

За сучасних умов облік і аудит є необхідними інструментами управління, підвищення ефективності господарювання, оскільки забезпечують власників і менеджерів, профільних фахівців та інвесторів інформацією про економічні процеси та явища, ресурси й ефективність їх використання в різних галузях економіки.

Знання з обліку і аудиту дозволяють планувати діяльність підприємства в усіх напрямках, регулювати фінансові потоки, аналізувати результати діяльності та її ефективність, контролювати процеси випуску та реалізації продукції, звітувати перед органами контролю.

Практикум з дисциплін «Облік фінансової діяльності» та «Аудит» спрямований на формування у студентів:

- фундаментальних знань про порядок ведення обліку та складання звітності відповідно до чинного законодавства, нормативи та стандарти бухгалтерського обліку та аудиту, принципи організації аудиторської діяльності, прийоми та методи проведення аудиту;

- сучасних уявлень про роботу бухгалтерії та аудиторської фірми, визначення їх структури та чисельності працівників, видів та обсягів виконуваних робіт, організацію внутрішньогосподарського контролю та здійснення контрольно-аналітичної функції в процесі діяльності;

- практичних навичок ведення бухгалтерського обліку та підготовки фінансової й податкової звітності;

- вмінь проводити аналіз та ревізію виробничої та господарської діяльності підприємства, контролювати стан і достовірність обліку та звітності, оцінювати ефективність внутрішньогосподарського контролю;

- навичок планування аудиторських перевірок, складання програми аудиту, проведення аудиту окремих об'єктів та напрямів діяльності підприємства.

Практикум побудований на основі навчальної програми з дисциплін «Облік фінансової діяльності» та «Аудит» і повністю відповідає тематиці та змісту практичних занять.

Практикум містить шістнадцять практичних робіт, термінологічний словник, список використаної та рекомендованої літератури. В межах кожної практичної роботи наведено короткі теоретичні відомості, в яких розкриті основні терміни та положення, методичні рекомендації з виконання роботи; запропоновані варіантні розрахункові завдання, які має самостійно виконати студент, що дозволить закріпити теоретичні знання з обліку та аудиту, освоїти порядок складання й перевірки фінансової звітності.

Практична робота 10

ОБЛІК ТА АУДИТ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Мета: закріпити у студентів теоретичні знання та розвинути практичні навички обліку та аудиту запасів на підприємстві.

Короткі теоретичні відомості

Будь-яке підприємство свою діяльність може вести лише при постійних зв'язках з іншими підприємствами за допомогою грошових коштів.

Основними нормативно-правовими документами, що регулюють організацію бухгалтерського обліку та аудиту грошових коштів на підприємстві, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Закон України «Про банки і банківську діяльність», Закон України «Про національний банк України», Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», Інструкція «Про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України», Указ Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки», План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій тощо.

Мета аудиту, відповідно до МСА 200 «Ціль і основні принципи аудиту фінансової звітності», полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності підприємства інформації щодо грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банку [1].

Аудит грошових коштів проводиться за такими напрямками: аудит касових операцій; аудит операцій на поточному рахунку, аудит операцій на валютному та інших рахунках у банках. Досліджуючи ці напрямки, можна зробити висновок про доцільність та ефективність використання грошових коштів клієнтом [2].

Основними завданнями аудиту грошових коштів є:

- контроль за дотриманням чинного законодавства щодо касових операцій та обліку грошових коштів на рахунках у банку;
- перевірка дотримання необхідних умов зберігання грошових коштів у касах та перевірка правильності відображення банківських операцій на рахунках бухгалтерського обліку;

- встановлення відповідності особи касира вимогам чинного законодавства і наявності укладеного з ним договору про повну матеріальну відповідальність;
- дослідження первинних документів з погляду правильності їх оформлення, достовірності і законності операцій, відображених в них;
- встановлення наявності у підприємства поточного та інших рахунків у банках;
- дослідження законності здійснених операцій на рахунках підприємства в банках;
- перевірка дотримання графіку документообороту;
- перевірка наявності та правильності ведення Журналу реєстрації касових ордерів;
- встановлення своєчасності та повноти оприбуткування грошових коштів у касі підприємства;
- перевірка дотримання встановленого ліміту залишку готівки в касі;
- визначення дотримання термінів проведення інвентаризації та документального оформлення її результатів;
- перевірка відповідності даних синтетичного і аналітичного обліків, звітності;
- встановлення дотримання порядку видачі готівки у підзвіт і контролю за її використанням;
- визначення напрямів використання грошових коштів, законності та цільового спрямування;
- перевірка дотримання інших вимог Положення ведення касових операцій у національній валюті в Україні тощо.

Стратегія проведення аудиту грошових коштів в касі та на рахунках у банку розробляється, виходячи з норм МСА 300 «Планування». На підготовчій стадії аудиту потрібно оцінити систему внутрішнього контролю підприємства [1].

Безготівкові розрахунки здійснюються за типовими банківськими документами на паперових носіях або в електронному вигляді. Передбачені такі банківські документи, які визначають форму безготівкових розрахунків: платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, платіжні вимоги, акредитиви, розрахункові чеки, а також меморіальні ордери.

Для бухгалтерського обліку наявності та руху грошових коштів на рахунках в банку призначений синтетичний рахунок 31 «Рахунки в банках», за дебетом якого ведеться облік надходження грошових коштів, за кредитом – їх використання. Рахунок 31 «Рахунки в банках» має відповідні субрахунки [3]:

- 311 «Поточні рахунки в національній валюті»;
- 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;
- 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»;
- 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»;

315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»;

316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті».

Основою для запису операцій на рахунок 31 «Рахунки в банках» є *виписки з цього рахунка*. Періодично (здебільшого кожного дня) банк видає власникам рахунків виписки з відповідного рахунка з копіями розрахункових операцій. Виписка обов'язково подається на 1-е число кожного місяця. Вона перевіряється підприємством з точки зору відповідності її доданим документам; при цьому встановлюється, чи всі записи належать підприємству-власнику рахунка. Виписка є основою для записів у реєстрах (журналу-ордера № 2 і допоміжної відомості № 2) операцій на рахунок 31 «Рахунки в банках». Записи банку і підприємства мають бути ідентичними, але потрібно врахувати, що рахунок 31 «Рахунки в банках» підприємства є активними, а для банку ці рахунки підприємств є пасивними рахунками. На дебеті у виписці банку буде показана сума коштів, списана з рахунка підприємства, а на кредиті – зарахована на нього сума, відповідно сальдо у Виписці буде на кредиті рахунка [4].

Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» встановлює правила використання під час здійснення розрахункових операцій таких видів *платіжних інструментів*:

- меморіального ордера;
- платіжного доручення;
- платіжної вимоги-доручення;
- платіжної вимоги;
- розрахункового чека;
- акредитива;
- інкасового доручення (розпорядження).

Підприємства, які здійснюють розрахунки в готівковій формі, мають *касу* і організують облік наявності та руху грошових коштів.

Каса – приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівки, інших цінностей, касових документів.

Для бухгалтерського обліку наявності та руху грошових коштів в касі призначений синтетичний рахунок 30 «Готівка». За *дебетом* рахунку 30 «Готівка» відображається надходження грошових коштів у касу підприємства, за *кредитом* – виплата грошових коштів із каси підприємства.

Рахунок 30 «Готівка» має такі субрахунки:

301 «Готівка в національній валюті»;

302 «Готівка в іноземній валюті».

Готівка, що надходить до каси, оприбутковується в день одержання готівки у повній сумі.

Підприємство зобов'язане розробити та затвердити внутрішнім документом порядок оприбуткування готівки в касі, у якому максимально врахувати особливості роботи як підприємства, так і його відокремлених

підрозділів (внутрішній трудовий розпорядок, режим роботи, графіки змінності, порядок та особливості здавання готівкової виручки (готівки) до банку).

Виходячи з потреби прискорення обігу готівкових коштів і своєчасного їх надходження до кас банків для підприємств, що здійснюють операції з готівкою в національній валюті, встановлюється *ліміт каси* та строки здавання готівкової виручки.

Підприємства мають право тримати в позаробочий час у своїх касах готівкову виручку (готівку) у межах, що не перевищують самостійно встановлений ними ліміт каси. Готівкова виручка (готівка), що перевищує самостійно встановлений ліміт каси, здається до банків для її зарахування на банківські рахунки. Суб'єкти господарювання не мають права накопичувати готівкову виручку (готівку) у своїх касах понад установлений ліміт каси для здійснення витрат до настання строків цих виплат [5].

Підприємство має право зберігати в касі готівку для виплат, які належать до фонду оплати праці та здійснюються за рахунок готівкової виручки, понад установлений ліміт каси протягом трьох робочих днів з дня настання строків цих виплат у сумі, зазначеній у переданих до каси відомостях на виплату готівки.

Готівка під звіт або на відрядження видається суб'єктам господарювання відповідно до законодавства України.

Касові операції оформляються касовими ордерами, видатковими відомостями, розрахунковими документами, документами за операціями з застосуванням електронних платіжних засобів, іншими касовими документами, які, згідно з законодавством України, підтверджували б факт продажу (повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) готівкових коштів.

Касові документи можуть бути паперовими або електронними. Електронні касові документи мають бути оформлені відповідно до вимог законодавства України у сфері електронного документообігу [5].

Приймання готівки в касу проводиться за *прибутковим касовим ордером*, підписаним головним бухгалтером або особою, уповноваженою керівником установи/підприємства. До прибуткових касових ордерів можуть додаватися документи, які є підставою для їх складання.

Видача готівки з кас проводиться за *видатковими касовими ордерами* або видатковими відомостями. Документи на видачу готівки підписуються керівником і головним бухгалтером або особою, уповноваженою керівником. До видаткових ордерів додаються заяви на видачу готівки, розрахунки.

Прибуткові та видаткові касові ордери до передавання в касу реєструються бухгалтером у *журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових документів*, який ведеться окремо за прибутковими та видатковими операціями. Видаткові касові ордери, оформлені на підставі

видаткових відомостей, реєструються в такому журналі після здійснення виплат, зазначених у видатковій відомості.

Касові документи (після складання касиром звіту та його оброблення) комплектуються в хронологічному порядку, нумеруються, формуються в справі відповідно до номенклатури справ та зберігаються відповідно до законодавства України відповідальною особою, на яку керівником покладено обов'язок щодо їх зберігання.

Кожне підприємство (юридична особа), що має касу, веде одну *касову книгу* для обліку операцій з готівкою в національній валюті (без урахування кас відокремлених підрозділів). Аркуші касової книги нумеруються та прошнуровуються. Кількість аркушів у касовій книзі засвідчуються підписами керівника і головного бухгалтера установи/підприємства.

Записи в касовій книзі здійснюються у двох примірниках. Перші примірники, що є невідривною частиною аркуша касової книги – «Вкладні аркуші касової книги», – залишаються в касовій книзі. Другі примірники, що є відривною частиною аркуша касової книги – «Звіт касира», є документами, за якими касири звітують щодо руху грошей у касі. Перші і другі примірники мають однакові номери.

Виправлення в касовій книзі не допускаються. Зроблені виправлення підписуються касиром, а також головним бухгалтером або особою, яка його заміщує.

Касир здійснює записи в касовій книзі за операціями одержання або видачі готівки за кожним касовим ордером і видатковою відомістю в день її надходження або видачі. За відсутності руху готівки в касі протягом робочого дня записи в касовій книзі в цей день не здійснюються.

Касир щоденно в кінці робочого дня підсумовує операції за день, виводить залишок готівки в касі на початок наступного дня і передає до бухгалтерії як звіт касира другі примірники, що є відривною частиною аркуша касової книги (копію записів у касовій книзі за день), з прибутковими і видатковими касовими ордерами під підпис у касовій книзі.

Завдання для самостійного виконання

Завдання 1, практична робота 10

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі операції:

- отримана на поточний рахунок передплата від покупця за товари – 5,4 тис. грн (з ПДВ);
- перераховані кошти постачальнику за товари – 36 тис. грн;
- отримані кошти в касу на виплату: заробітної плати – 4 тис. грн, дивідендів – 200 грн, на відрядження – 740 грн;
- видана заробітна плата – 4000 грн;

- видано на відрядження – 740 грн;
- видані дивіденди – 200 грн;
- повернені невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 90 грн.

Потрібно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.
Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 10.1).

Таблиця 10.1 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 2, практична робота 10

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі операції:

- відображено статутний капітал підприємства у розмірі 50000 грн;
- оприбутковані внески до статутного капіталу, здійснені засновником готівкою, – 7 тис. грн (загальний розмір статутного капіталу 50000 грн);
- перераховані кошти постачальнику як передоплата за товари – 12 тис. грн (з ПДВ);
- отримані кошти в касу: на виплату заробітної плати – 52 тис. грн, дивідендів – 900 грн, на відрядження – 620 грн;
- видана заробітна плата – 52000 грн;
- видано на відрядження – 620 грн;
- видані дивіденди – 900 грн;
- повернуті невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 420 грн;
- повернені кошти в банк – 80 грн.

Потрібно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.
Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 10.2).

Таблиця 10.2 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 3, практична робота 10

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі господарські операції:

- отримані грошові кошти з банку на виплату зарплати – 3 тис. грн;
 - видана зарплата працівникам – 3 тис. грн;
 - отримані грошові кошти з банку на господарські потреби й відрядження – 600 грн;
 - видані кошти підзвітній особі на придбання канцелярських товарів – 200 грн;
 - видані кошти на відрядження директору – 400 грн;
 - повернені в касу грошові кошти, отримані працівником як позички, – 2,8 тис. грн;
 - надано авансовий звіт працівником за придбання канцелярських товарів – 220 грн;
 - надано авансовий звіт на суму за відрядженням – 370 грн;
 - повернуто в касу невикористану суму на відрядження – ? грн;
 - відшкодовані з каси грошові кошти працівникові – ? грн.
- Потрібно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.
Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 10.3).

Таблиця 10.3 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 4, практична робота 10

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі операції:

- отримана на поточний рахунок оплата від покупця за готову продукцію – 3,8 тис. грн;
- перераховані кошти постачальнику за матеріали – 1,2 тис. грн;
- отримані кошти в касу на виплату: заробітної плати – 5 тис. грн, дивідендів – 300 грн, на відрядження – 180 грн;
- видана заробітна плата – 5 тис. грн;
- видано на відрядження – 180 грн;
- видані дивіденди – 300 грн;
- повернені невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 190 грн;
- повернені кошти в банк – 190 грн.

Потрібно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.

Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 10.4).

Таблиця 10.4 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 5, практична робота 10

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі операції:

- зараховані грошові кошти на поточний рахунок як внесок до статутного капіталу, зроблений засновником, – 5 тис. грн;
- перераховані кошти постачальнику як передоплата за сировину – 1,8 тис. грн (з ПДВ);
- отримані кошти в касу на виплату: заробітної плати – 2 тис. грн, дивідендів – 100 грн, на відрядження – 280 грн;
- видана заробітна плата – 2 тис. грн;
- видано на відрядження – 280 грн;
- видано дивіденди – 100 грн;
- повернені невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 360 грн;
- повернені кошти в банк – 360 грн.

Потрібно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.

Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 10.5).

Таблиця 10.5 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 6, практична робота 10

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі операції:

- отримана на поточний рахунок передплата від покупця за послуги – 4,8 тис. грн (з ПДВ);
- перераховані кошти постачальнику за матеріали – 3,4 тис. грн;
- отримані кошти в касу на виплату: заробітної плати – 1 тис. грн, дивідендів – 500 грн, на відрядження – 480 грн;
- видана заробітна плата – 1 тис. грн;

- видано на відрядження – 480 грн;
- видані дивіденди – 500 грн;
- повернені невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 290 грн.

Потрібно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.
Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 10.6).

Таблиця 10.6 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 7, практична робота 10

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі господарські операції:

- повернена фізичною особою-робітником позичка до каси – 3 тис. грн;
- погашена нестача винною особою в сумі 360 грн;
- оприбутковані надлишки готівки в сумі 13 грн 10 коп., виявлені внаслідок інвентаризації каси;
- видано під звіт бухгалтеру на придбання бланків звітності – 5 грн;
- виплачено дивіденди засновникам – 1 тис. грн;
- внесені кошти робітником за придбану продукцію підприємства – 200 грн.

Потрібно відобразити господарські операції з руху грошових коштів на рахунках і регістрах бухгалтерського обліку.

Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 10.7).

Таблиця 10.7 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 8, практична робота 10

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі операції:

- оприбутковані внески до статутного капіталу, зроблені засновником готівкою, – 32 тис. грн;
- перераховані кошти постачальнику як передоплата за товари – 18 тис. грн (з ПДВ);
- отримані кошти в касу на виплату: заробітної плати – 25 тис. грн, дивідендів – 300 грн, на відрядження – 560 грн;
- видана заробітна плата – 25 тис. грн;
- видано на відрядження – 560 грн;
- видані дивіденди – 300 грн;
- повернені невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 120 грн;
- повернені кошти в банк – 360 грн.

Потрібно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.

Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 10.8).

Таблиця 10.8 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 9, практична робота 10

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі операції:

- отримана на поточний рахунок передоплата від покупця за товари – 12,6 тис. грн (з ПДВ);
- перераховані кошти постачальнику за товари – 54 тис. грн;
- отримані кошти в касу на виплату: заробітної плати – 17 тис. грн, дивідендів – 12000 грн, на відрядження – 1740 грн;
- видана заробітна плата – 17000;
- видано на відрядження – 1740 грн;
- видані дивіденди – 12000 грн;
- повернені невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 190 грн.

Потрібно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.

Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 10.9).

Таблиця 10.9 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 10, практична робота 10

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі операції:

- отримані грошові кошти з банку на виплату зарплати – 5 тис. грн;
- видана зарплата працівникам – 5 тис. грн;
- отримані грошові кошти з банку на господарські потреби й відрядження – 700 грн;
- видані кошти підзвітній особі на придбання тари – 200 грн;
- видані кошти на відрядження начальника планового відділу – 500 грн;

- надано авансовий звіт працівником за придбання тари – 250 грн;
 - надано авансовий звіт за відрядженням на суму – 450 грн;
 - повернуто в касу невикористану суму на відрядження –? грн;
 - відшкодовані з каси грошові кошти працівникові за тару – ? грн.
- Потрібно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.
Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 10.10).

Таблиця 10.10 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Перелік літературних джерел

1. Утенкова К. О. Аудит : навчальний посібник / Утенкова К. О. – К. : Алерта, 2011. – 408 с.
2. Савченко В. Я. Аудит : навчальний посібник / Савченко В. Я. – [2-е вид.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 328 с.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291.
4. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. / Ткаченко Н. М. – [6-те вид. допов. і перероб.]. – К. : Алерта, 2013. – 982 с.
5. Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», затверджено Постановою Правління Національного банку України від 29.12.2017, № 148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>.

ОБЛІК ТА АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ

Мета: закріпити у студентів теоретичні знання та розвинути практичні навички обліку та аудиту дебіторської й кредиторської заборгованостей на підприємстві.

Короткі теоретичні відомості

Одним з найважливіших показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, є стан розрахунків із дебіторами та кредиторами.

Основними нормативно-правовими документами, що регулюють організацію бухгалтерського обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємстві, а також їх аудиту є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», П(С)БО 11 «Зобов'язання», План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій тощо.

Завдання аудиту дебіторської заборгованості [1, 2]:

- встановлення дотримання вимог чинного законодавства щодо розрахунків з дебіторами;
- оцінення правильності синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з дебіторами;
- встановлення реальності дебіторської заборгованості та простроченої заборгованості (за якою минув строк позовної давності);
- перевірка правильності списання заборгованості, строк позовної давності якої минув;
- перевірка достовірності відображення в обліку дебіторської заборгованості залежно від прийнятого методу визначення реалізації;
- перевірка правильності та обґрунтованості списання заборгованості;
- дослідження правильності оформлення і відображення в обліку заборгованості за виданими авансами, висунутими претензіями тощо.

Об'єктами аудиту дебіторської заборгованості є операції за розрахунками з покупцями і замовниками; авансами, що надійшли на підприємство; претензіями і відшкодуваннями матеріального збитку; розрахунками з підзвітними особами підприємства тощо [1].

Методологічні основи формування бухгалтерського обліку і розкриття у фінансовій звітності підприємствами, установами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних організацій) інформації про дебіторську заборгованість, яку

аудитор має використати у своїй роботі, визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [3].

Відповідно до П(С)БО 10 **дебіторська заборгованість** – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. **Дебітори** – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість може бути поточною та довгостроковою.

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума.

Для обліку довгострокової дебіторської заборгованості Планом рахунків передбачено рахунок 18 «*Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи*».

Облік поточної дебіторської заборгованості ведеться на рахунках 34 «*Короткострокові векселі одержані*», 36 «*Розрахунки з покупцями та замовниками*» та 37 «*Розрахунки з різними дебіторами*».

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюється *за первісною вартістю*. У разі відстрочення платежу за продукцію, товари, роботи, послуги з утворенням від цього різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів та/ або їх еквівалентів, що підлягають отриманню за продукцію, товари, роботи, послуги, така різниця визнається дебіторською заборгованістю за нарахованими доходами (процентами) у періоді її нарахування [3].

Поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), вноситься до підсумку балансу *за чистою реалізаційною вартістю*. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів. На рахунку 38 «*Резерв сумнівних боргів*» ведеться облік резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої є ризик неповернення.

Вагоме місце в розрахунках підприємства займають *розрахунки з покупцями і замовниками*, що виникають внаслідок реалізації продукції і товарів, виконання робіт і послуг на сторону.

Принципи бухгалтерського обліку вимагають, щоб дохід не був врахований до того періоду, в якому товар буде відвантажений. В обліку

потрібно дотримуватися зв'язку доходів і видатків, тобто вони мають бути відображені в одному звітному періоді. Отже, якщо відвантажений товар вважати проданим, оскільки він уже покинув підприємство і викликав видаток, то в цьому ж періоді потрібно відобразити виручку від реалізації, тобто показати відповідний дохід незалежно від того, одержано чи не одержано фактично гроші за відвантажений товар.

Датою реалізації продукції, товарів (робіт, послуг) вважається дата відвантаження (передавання) продукції, товарів (підписання документів про виконані роботи, надані послуги) [4].

Облік розрахунків з покупцями та замовниками ведуть на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». За дебетом цього рахунку відображають нараховані суми за відпущену продукцію, а за кредитом – надходження оплати.

Собівартість відвантаженої готової продукції, товарів (робіт, послуг) списують: дебет рахунку 90 «Собівартість реалізації», кредит рахунків 26 «Готова продукція», 28 «Товари», 23 «Виробництво».

На вартість придбаної продукції за цінами реалізації, враховуючи податок на додану вартість (далі – ПДВ), роблять запис: дебет рахунку 36, кредит рахунку 70 «Доходи від реалізації»; при надходженні оплати за продукцію – дебет рахунків 30 «Готівка» або 31 «Рахунки в банках», кредит рахунку 36. Суму податкового зобов'язання з ПДВ записують на дебет рахунку 70 і кредит субрахунку 641 «Розрахунки за податками» [4].

Значну частину операцій з готівковими коштами, розрахунками, придбанням матеріальних цінностей, оподаткуванням займають *розрахунки з підзвітними особами.*

Підзвітна особа – довірена особа підприємства, яка має сукупність прав і обов'язків щодо підприємства. Гроші під звіт видають із каси підприємства окремим особам для виконання різних господарських й інших доручень. Особа, яка одержала ці суми, вважається підзвітною, якою може бути лише працівник підприємства. Перелік осіб, яким видають гроші під звіт, визначається керівником підприємства. Облік розрахунків з підзвітними особами ведеться на рахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» [4].

Значну питому вагу в складі джерел коштів підприємства мають позикові кошти, зокрема й кредиторська заборгованість. Тому аудиторю потрібно також вивчати, перевіряти (поряд з дебіторською заборгованістю) і кредиторську, її склад, структуру.

Кредиторська заборгованість – найвагоміша частина зобов'язань підприємства, до яких входять довгострокові і поточні зобов'язання. **Кредиторська заборгованість підприємства** – це сума його боргу іншим особам, які (стосовно цього підприємства) називаються кредиторами.

Під час перевірки кредиторської заборгованості аудитором мають бути розв'язані такі завдання [2]:

- вивчення реальності кредиторської заборгованості (як довгострокової, так і поточної);
- встановлення причин і строків утворення заборгованості;
- перевірка наявності простроченої кредиторської заборгованості;
- вивчення кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності;
- з'ясування правильності списання заборгованості, строк позовної давності якої минув, перевірка достовірності відображення за відповідними статтями балансу суми кредиторської заборгованості;
- перевірка правильності та обґрунтованості списання заборгованості та оформлення й відображення в обліку заборгованості за одержаними авансами.

Суми дебіторської та кредиторської заборгованості, строки її виникнення, відображені в акті інвентаризації, мають бути документально підтверджені, наприклад двосторонніми актами звірки з контрагентами.

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про кредиторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 11 «Зобов'язання».

З метою бухгалтерського обліку *зобов'язання поділяються на* [5]:

- довгострокові;
- поточні;
- непередбачені зобов'язання.
- доходи майбутніх періодів.

До довгострокових зобов'язань належать:

- довгострокові кредити банків (рахунки 501–504);
- інші довгострокові зобов'язання (рахунки 505–506, 51–53, 55);
- відстрочені податкові зобов'язання (рахунок 54);
- довгострокові забезпечення.

Поточні зобов'язання охоплюють:

- короткострокові кредити банків (рахунок 60);
- поточну кредиторську заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями за товари, роботи, послуги, за розрахунками з бюджетом, зокрема з податку на прибуток, за розрахунками зі страхування, за розрахунками з оплати праці, за розрахунками з учасниками, за внутрішніми розрахунками; короткострокові векселі видані (рахунки 61–68);

- поточні забезпечення;

- інші поточні зобов'язання (рахунки 372, 643, 644, 684, 685).

Забезпечення – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу. Облік ведеться на рахунках 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» і 49 «Страхові резерви» (використовують підприємства-страховики).

Непередбачене зобов'язання – це:

1) зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю;

2) теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоімовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити.

Облік непередбачених зобов'язань ведеться на рахунку 042 «Непередбачені зобов'язання».

Доходи майбутніх періодів – кошти, отримані у звітному періоді, але які відносять, відповідно до бухгалтерської звітності, до майбутніх звітних періодів. Облік ведеться на рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів».

Вагоме місце в кредиторській заборгованості підприємства займають *розрахунки з постачальниками та підрядниками* за відвантажену продукцію, надані послуги, виконані роботи, а також *інші розрахунки з різними організаціями*, охоплюючи операції некомерційного характеру (зкладами освіти, науково-дослідними зкладами тощо).

Для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи й надані послуги використовують рахунок 63 «*Розрахунки з постачальниками та підрядниками*». За кредитом рахунку 63 «*Розрахунки з постачальниками та підрядниками*» відображається заборгованість за одержані від постачальників і підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги, за дебетом – її погашення, списання тощо.

Рахунок 63 кредитують на суму фактично одержаних товарно-матеріальних цінностей, спожитих робіт і послуг в кореспонденції з дебетом матеріальних і затратних рахунків. Запис роблять на підставі товарно-транспортних накладних, накладних, рахунків-фактур, актів приймання виконаних робіт і послуг. Отже, за кредитом рахунку 63 записують суму згідно з розрахунковими документами і відносять у дебет рахунків 15, 20, 21, 22, 23, 25, 91, 92, 93, 64. У зв'язку з тим, що виробничі запаси оприбутковують за цінами постачальників, без суми податку на додану вартість (ПДВ), то за кредитом рахунку 63 записують загальну суму, яку потрібно заплатити згідно з одержаними документами, а за дебетом кореспондуювальних рахунків запис роблять без ПДВ, суму якого відносять у дебет субрахунку 641 «*Розрахунки за податками*». Якщо ПДВ окремо не виділяється (покупець або продавець не платники ПДВ, звільнені від сплати ПДВ або не отримана податкова накладна), то на вартість придбаних цінностей відносять загальну суму, яка підлягає сплаті постачальникам [4].

Для обліку *інших розрахунків* (що їх не можна відобразити на рахунках 63–67) підприємства використовують рахунок 68 «*Розрахунки за іншими операціями*».

Підприємство може одержувати аванс від покупців у рахунок майбутніх поставок продукції або здійснювати авансові платежі постачальникам та підрядникам.

Розрахунки за виданими авансами обліковують на субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами». За дебетом субрахунку 371 відображають видачу авансу, а за кредитом – його зарахування. Записи роблять у такому порядку [4]:

1) видано аванс постачальнику або підряднику: дебет субрахунку 371, кредит рахунку 31 «Рахунки в банках»;

2) одержано від постачальника паливо: дебет рахунку 203 «Паливо», кредит рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»;

3) зараховано раніше виданий аванс постачальнику: дебет рахунку 63 і кредит субрахунку 371.

Розрахунки за авансами одержаними обліковують на субрахунку 681 «Розрахунки за авансами одержаними». При одержанні авансів під поставку матеріальних цінностей або під виконання робіт, а також суми попередньої оплати покупцями і замовниками рахунків постачальників за продукцію і виконані роботи запис роблять за дебетом рахунку 31 і кредитом субрахунку 681. При зарахуванні одержаного авансу: дебет субрахунку 681 і кредит рахунку 36.

Завдання для самостійного виконання

Завдання 1, практична робота 11

Підприємство оплатило постачальнику авансом товар на загальну вартість 72000 грн (з ПДВ). Постачальником було відвантажено товар на загальну вартість 60 000 грн (з ПДВ). Покупцем на суму недопоставленого товару було виставлено претензію (12 000 грн – сума боргу і 5 000 грн – сума штрафу). Через тиждень постачальник поставив ще товару на суму 12 000 грн (з ПДВ), і сплатив суму штрафних санкцій за порушення терміну постачання – 5 000 грн.

Відобразити відповідні операції на рахунках бухгалтерського обліку покупця (табл. 11.1).

Таблиця 11.1 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 2, практична робота 11

Підприємство придбало 400 кг крупи загальною вартістю 2400 грн (з ПДВ) на умовах повної передоплати. Доставка крупи здійснюється продавцем за власний рахунок. Під час відвантаження виявлено нестачу 40 кг крупи, однак продавцем визнано претензію тільки щодо нестачі 30 кг.

Відобразити відповідні операції на рахунках бухгалтерського обліку покупця(табл. 11.2).

Таблиця 11.2 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 3, практична робота 11

Протягом звітного місяця підприємством, що є платником ПДВ, були здійснені такі операції:

здійснено передоплату за договором підряду будівельній організації на суму 45 000 грн (з ПДВ);

придбано запчастини у постачальника вартістю 7200 грн (з ПДВ);

отримано аванс від замовника у сумі 6 000 грн (з ПДВ) за надання професійних послуг;

передано пальне структурному підрозділу, що виділений на окремий баланс. Вартість пального – 2000 грн;

отримано попередню оплату з оренди приміщення за три місяці. Щомісячний платіж 3000 грн (з ПДВ). Оренда не є основним видом діяльності підприємства;

відображено дохід з оренди за звітний місяць – 3000 грн (з ПДВ);

проведено оплату 50% вартості товарів, придбаних за умовами товарного кредиту у постачальника. Загальна вартість товарів – 15000 грн (з ПДВ);

оплачено вартість придбаних у звітному місяці запчастин;

використано частину запчастин вартістю 2 000 грн для ремонту автомобіля загальногосподарського призначення;

надано професійні послуги замовнику вартістю 6000 грн (з ПДВ);

проведено взаємозалік заборгованостей.

Відобразити відповідні бухгалтерські проведення підприємства за звітний місяць (табл. 11.3).

Таблиця 11.3 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 4, практична робота 11

За результатами інвентаризації виявлено нестачу борошна балансовою вартістю 500 грн. Комісія довела вину комірника, після чого прийнято рішення про компенсацію збитків в розмірі 900 грн, що було визначено незалежним експертом. Суму компенсації за згодою комірника вираховано з його заробітної плати.

Відобразіть відповідні операції на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 11.4).

Таблиця 11.4 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 5, практична робота 11

Підприємством А здійснено передоплату (100% вартості) за аудиторські послуги вартістю 12000 грн (з ПДВ). Аудиторські послуги були надані підприємством Б в повному розмірі загальною вартістю 12000 грн (з ПДВ). Собівартість наданих послуг становить 7000 грн.

Відобразіть відповідні операції щодо обліку дебіторської і кредиторської заборгованостей на рахунках підприємств А та Б (табл. 11.5).

Таблиця 11.5 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 6, практична робота 11

Протягом звітного місяця підприємством, платником ПДВ, були проведені такі операції:

придбано товари у постачальника «Ватра» вартістю 120 000 грн (з ПДВ) на умовах товарного кредиту;

придбано будматеріали на суму 18 000 грн (з ПДВ);

використано частину будівельних матеріалів для ремонту адмінбудівлі підприємства вартістю 5 000 грн;

проведено оплату 30% вартості товарів, придбаних за умовами товарного кредиту;

отримано аванс від покупця у сумі 36 000 грн (з ПДВ) за готову продукцію;

нараховано відсотки за договором товарного кредиту з підприємством.
Сума відсотків становить 600 грн (з ПДВ);

отримано матеріали від структурного підрозділу, виділеного на окремий баланс. Вартість матеріалів – 1200 грн;

реалізовано частину комплектуючих на загальну вартість 3600 грн (з ПДВ);

отримано кошти від покупця за комплектуючі.

Відобразити відповідні бухгалтерські проведення підприємства за звітний місяць (табл. 11.6).

Таблиця 11.6 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 7, практична робота 11

За договором на умовах товарного кредиту підприємство А реалізувало товар на загальну суму 6000 грн (з ПДВ). За згодою сторін платіж має бути проведено у розмірі 50% через 30 календарних днів та у розмірі 50% через 80 календарних днів. За користування товарним кредитом нараховуються відсотки. Ставка відсотка становить 0,15% від суми заборгованості за календарний день, не враховуючи день відвантаження товару та включно з днем оплати. Розрахована сума відсотків містить ПДВ. Нарахування відсотків здійснюється на дату отримання останнього платежу від покупця. Собівартість реалізованого товару становить 2500 грн.

Відобразити відповідні операції для продавця товару (табл. 11.7).

Таблиця 11.7 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 8, практична робота 11

Підприємство придбало товар на суму 12000 грн (з ПДВ) за договором товарного кредиту. Платіж має бути проведено у розмірі 30% через 30 календарних днів та у розмірі 70% через 70 календарних днів. За умовами договору за користування товарним кредитом нараховуються відсотки. Ставка відсотка становить 0,16% від суми заборгованості за календарний день. Розрахована сума відсотків містить ПДВ. Нарахування відсотків – на дату отримання останнього платежу від покупця. Собівартість товару складає 8000 грн.

Відобразіть відповідні операції для покупця товару (табл. 11.8).

Таблиця 11.8 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 9, практична робота 11

Підприємство «Антра» надало рекламні послуги підприємству «Берта» на суму 6000 грн (з ПДВ). Підприємство «Берта» розрахувалося власним переказним векселем (платник – підприємство «Веста») номіналом 6000 грн зі строком погашення 2 роки. На момент укладання договору дебітор-«Веста» вже має заборгованість перед підприємством «Берта» за отримані товари на суму 6000 грн. У встановлені терміни вексель подано до сплати та погашено підприємством «Веста».

Відобразіть відповідні бухгалтерські операції для підприємств «Антра», «Берта», «Веста» (табл. 11.9).

Таблиця 11.9 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 10, практична робота 11

Підприємство А відвантажило готову продукцію на суму 24000 грн (з ПДВ). Підприємство Б розрахувалося власним простим відсотковим векселем номіналом 24000 грн зі строком погашення 6 місяців. Відсотки підлягають нарахуванню і сплаті у сумі 25% річних до номіналу одноразово та виплачуються у термін оплати векселя. Нараховані відсотки містять ПДВ.

Вексель подано до сплати та погашено у встановлені терміни.

Відобразіть відповідні операції для покупця і продавця (табл. 11.10).

Таблиця 11.10 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Перелік літературних джерел

1. Утенкова К. О. Аудит : навчальний посібник / Утенкова К. О. – К. : Алерта, 2011. – 408 с.
2. Савченко В. Я. Аудит : навчальний посібник / Савченко В. Я. – [2-е вид.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 328 с.
3. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» / Наказ Міністерства фінансів України від 08 жовтня 1999 р. № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Сук Л. К. Фінансовий облік : навчальний посібник / Сук Л. К., Сук П. Л., – [3-тє вид., переробл. і доповн.]. – К. : Знання, 2016. – 663 с.
5. П(С)БО 11 «Зобов'язання» / Наказ Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 р. № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Практична робота 12

ОБЛІК ТА АУДИТ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

Мета: закріпити у студентів теоретичні знання та розвинути практичні навички обліку і аудиту власного капіталу та забезпечення зобов'язань підприємства.

Короткі теоретичні відомості

Важливим завданням діяльності будь-якого підприємства є правильний облік господарських операцій, пов'язаних з формуванням власного капіталу та його складових.

Основними нормативно-правовими документами, що регулюють організацію бухгалтерського обліку власного капіталу підприємства, а також їх аудит є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковий Кодекс України, П(С)БО 5 «Звіт про власний капітал», П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 17 «Податок на прибуток», П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», П(С)БО 24 «Прибуток на акцію», П(С)БО 34 «Платіж на основі акцій», План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій тощо.

У П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» дається таке означення поняття «власний капітал»: «**Власний капітал** – це та частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань». Це означення власного капіталу можна показати у вигляді такого рівняння: Власний капітал = Активи - Зобов'язання. У зв'язку з необмеженим терміном використання власний капітал є джерелом довгострокового фінансування господарської діяльності підприємства, що свідчить про відповідальність засновників за ризики підприємницької діяльності в межах належної їм частки в статутному капіталі, є гарантом платоспроможності в межах його розміру [1].

У балансі підприємств інформація щодо власного капіталу вказана в пасиві балансу у розділі I «Власний капітал», рядках: 300 – статутний капітал (сальдо за кредитом рахунка 40), 310 – пайовий капітал (сальдо за кредитом рахунка 41), 320 – додатковий вкладений капітал (сальдо за кредитом субрахунків 421, 422), 330 – інший додатковий капітал (сальдо за кредитом субрахунків 423, 424, 425), 340 – резервний капітал (сальдо за кредитом рахунка 43), 350 – нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (сальдо за кредитом рахунка 441 (за дебетом – 442)), 360 – неоплачений

капітал (сальдо за дебетом рахунка 46), 370 – вилучений капітал (сальдо за дебетом рахунка 45) [1].

Для обліку статутного капіталу використовують три основні рахунки: 40 «Статутний капітал», 46 «Неоплачений капітал» та 45 «Вилучений капітал».

Власний капітал, відповідно до НП(С)ПО1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», містить такі основні його види [1]:

- статутний капітал;
- пайовий капітал;
- додатково вкладений капітал;
- інший додатковий капітал;
- резервний капітал;
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток);
- неоплачений капітал. (Колісник, Слюсаренко)

Статутний капітал відображає зафіксовану в установчих документах загальну вартість активів, які є внеском власників до капіталу підприємства. Облік власного капіталу здійснюється на рахунку 40 «Статутний капітал».

Рахунок 40 «Статутний капітал» призначено для обліку та узагальнення інформації про стан і рух статутного капіталу підприємства. За кредитом рахунка 40 «Статутний капітал» відображається збільшення статутного капіталу, за дебетом – його зменшення (вилучення) – повернення частки внесків у разі вибуття учасника, списання збитків за рахунок внесків. Статутний капітал утворюється за рахунок вкладів (внесків) засновників або учасників. Вкладами можуть бути гроші, будинки, споруди, обладнання, цінні папери, права на користування землею, водою, будинками. Статутний капітал комерційного банку формується за рахунок коштів акціонерів або пайових внесків засновників (учасників) банку. (Колісник, Слюсаренко)

Пайовий капітал – це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно вкладених у здійснення спільної фінансово-господарської діяльності. Пайовий капітал складається з сум пайових внесків членів споживчого товариства, житлово-будівельних кооперативів, кредитних спілок, а також паїв членів колективних сільськогосподарських підприємств, одержаних внаслідок розподілу на паї колективної власності. Облік пайового капіталу здійснюється на рахунку 41 «Пайовий капітал».

Додатковий капітал складається з: емісійного доходу від розміщення акцій власної емісії за цінами, що перевищують номінальну вартість; дооцінення активів; безоплатно одержаних необоротних активів; іншого додаткового капіталу. Облік додаткового капіталу здійснюється на відповідних субрахунках рахунка 42 «Додатковий капітал».

Резервний капітал відображає суму резервів, що створюються за рахунок чистого прибутку підприємства відповідно до чинного законодавства або установлених документів. За дебетом рахунка 43

«Резервний капітал» відображається створення резервів, а за кредитом – їх використання.

Нерозподілені прибутки – це прибутки, одержані в результаті господарсько-фінансової діяльності підприємства, зменшені на суму прибутків, використаних у звітному році, зокрема нарахування податку на прибуток. Якщо є збитки, то сума збитку зменшує суму власного капіталу. У бухгалтерському обліку нерозподілені прибутки або непокриті збитки відображаються на субрахунках рахунка 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Неоплачений капітал призначений для обліку розрахунків із засновниками підприємства за вкладями до статутного капіталу підприємства.

Завданнями аудиту операцій, пов'язаних із формуванням і використанням власного капіталу, є:

- відповідність внесків засновників установчим документам;
- оцінювання повноти відображення здійснених операцій в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності;
- наявність підтверджувальної документації щодо внесків засновників (власників) підприємства;
- перевірка встановлення повноти внесків засновників до статутного капіталу;
- перевірка правильності розподілу прибутків між учасниками (власниками) підприємства;
- перевірка правильності відображення операцій, пов'язаних з власним капіталом у реєстрах бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності [2–4].

Об'єктами аудиту операцій, пов'язаних із формуванням і використанням власного капіталу підприємства, є:

- установчі документи (статут підприємства, протоколи засідань засновників, наказ про облікову політику підприємства);
- операції з обліку власного капіталу підприємства;
- первинні документи обліку власного капіталу;
- облікові реєстри та звітність.

Джерелами аудиту формування і використання власного капіталу підприємства є:

- установчі документи;
- первинні документи обліку власного капіталу;
- облікові реєстри за рахунками 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46;
- дані синтетичного та аналітичного обліку;
- Головна книга та форми річної звітності (ф. № 1 «Баланс», ф. № 4 «Звіт про власний капітал»).

Здійснюючи аудит власного капіталу, виходять з того, що він формується на основі внесків власників підприємства у вигляді грошових коштів, майна, нематеріальних активів у розмірах, визначених

установчими документами. Надходження внесків засновників потрібно перевірити аудитору на підставі даних первинних документів і записів за кредитом рахунка 67 «Розрахунки з учасниками» в кореспонденції з дебетом рахунків основних засобів, грошових коштів, нематеріальних активів, виробничих запасів. Кожний внесок має підтверджуватися документами, на які обов'язково роблять посилання відносно формування статутного капіталу.

Наступний етап аудиту – перевірка своєчасності внесків у зареєстрований капітал засновниками підприємства. Момент фактичного надходження внесків у зареєстрований капітал [2–4]:

– для грошей – дата зарахування їх на рахунок у банку чи внесення у касу підприємства;

– для матеріальних і нематеріальних активів – дата складання актаприймання-передачі основних засобів, матеріальних і нематеріальних активів чи інших документів, які підтверджують надходження об'єктів на підприємство.

Повноту внесків засновників у зареєстрований капітал підприємства аудитору потрібно перевіряти шляхом зіставлення їх розміру, що зафіксований в установчих документах і обліковується на рахунку 40, з величиною заборгованості за рахунком 67 і встановленими строками її погашення.

Керуючись НП(С)БО 1, аудитору потрібно перевірити правильність розподілу прибутку між учасниками (власниками) підприємства або спрямування прибутку до статутного капіталу, резервного капіталу.

Власний капітал зменшується внаслідок виходу учасника, випуску чи анулювання викуплених акцій акціонерним товариством, зменшення номінальної вартості акцій або з інших причин, тому, здійснюючи аудит статутного капіталу, потрібно перевірити наявність і обґрунтованість змін у зареєстрованому капіталі та установчих документах підприємства.

Завершальним етапом аудиту є узагальнення виявлених відхилень в обліку статутного капіталу і обґрунтування пропозицій щодо їх усунення [2–4].

Завдання для самостійного виконання

Завдання 1, практична робота 12

Дані для виконання:

Засновниками ПАТ «Альянс» зареєстровано випуск акцій на суму 2000000 грн (20000 акцій за номінальною вартістю 100 грн). Емісійна вартість акцій – 103 грн за 1 акцію.

До дня скликання установчих зборів внесено 70% вартості акцій, з них:

- коштами – 35%;
- обладнанням – 5%;
- правами на комерційні позначення – 2%;

- запасами – 10%;
- цінними паперами – 18%.

За реєстрацію випуску цінних паперів сплачено держмитом – 2000 грн.

Відобразити операції з формування зареєстрованого капіталу ПАТ «Альянс» на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 12.1).

Таблиця 12.1 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 2, практична робота 12

Дані для виконання:

Загальними зборами акціонерів ПАТ «Фауна» прийнято рішення про нарахування дивідендів на суму 200 000 грн, які будуть спрямовані на:

- 1) виплату акціонерам – 60%;
- 2) збільшення розміру зареєстрованого капіталу товариства – 40%.

Відобразіть відповідні операції на рахунках бухгалтерського обліку ПАТ «Фауна» (табл. 12.2).

Таблиця 12.2 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 3, практична робота 12

Дані для виконання:

В поточному місяці підприємство безоплатно отримало комп'ютер справедливою вартістю 10000 грн. Послуги сторонньої організації з встановлення програмного забезпечення та налагодження роботи отриманого об'єкта склали 1200 грн (з ПДВ).

Комісією, призначеною керівником підприємства, встановлено термін експлуатації комп'ютера – 3 роки та його ліквідаційну вартість в розмірі 2000 грн. В наказі про облікову політику підприємства передбачено, що амортизація на обчислювальну техніку нараховується за прямолінійним методом. Отриманий комп'ютер має загальногосподарське призначення.

Відобразіть на рахунках бухгалтерського обліку операції з отримання комп'ютера на безоплатній основі та нарахування амортизації на нього (табл. 12.3).

Таблиця 12.3 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 4, практична робота 12

Дані для виконання:

Засновниками ТОВ «Атлант» прийнято рішення про внески додаткових вкладень без зміни розміру статутного капіталу.

Внески здійснено засновниками у такому вигляді:

–кошти – 100 000 грн;

виробнича лінія – 100 000 грн;

ліцензія на виготовлення нового виду продукції – 80000 грн;

ТМЦ – 20000 грн;

цінні папери – 10000 грн.

За рахунок коштів додаткових вкладень за рішенням засновників було покрито збитки минулих періодів у розмірі 12000 грн.

Відобразити операції ТОВ «Атлант» на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 12.4).

Таблиця 12.4 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 5, практична робота 12

Дані для виконання:

ПАТ «Веселка» за результатами минулого року отримало збиток у розмірі 20000 грн. У I кварталі наступного року фінансовий результат становив 100000 грн оподаткованого прибутку. Засновникам товариства нараховано дивіденди у розмірі 23 000 грн.

У статуті ПАТ «Веселка» передбачене використання нерозподіленого прибутку на такі цілі:

- покриття збитків – 40%;
- створення резервного капіталу – 30%;
- збільшення статутного капіталу – 30%.

Відобразіть відповідні операції в системі рахунків бухгалтерського обліку ПАТ «Веселка» (табл. 12.5).

Таблиця 12.5 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 6, практична робота 12

Дані для виконання:

Підприємством викуплено у своїх акціонерів за грошові кошти 200 власних простих акцій за номіналом 50 грн. Протягом року 150 із викуплених акцій були продані за ціною 70 грн, а 50 акцій було анульовано.

Відобразити вплив даних операцій на капітал підприємства (табл. 12.6).

Таблиця 12.6 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 7, практична робота 12

Дані для виконання:

На поточний рахунок підприємства надійшли кошти цільового спрямування в сумі 20000 грн, що призначені для надання 50% знижки ветеранам ВВВ на послуги, які надаються підприємством з доставки продуктів харчування до дому.

Протягом місяця було надано послуги вартістю 4800 грн (з ПДВ) і, відповідно, надана знижка за рахунок цільових надходжень у розмірі 2400 грн.

Відобразить дані операції на рахунках бухгалтерського обліку підприємства (табл. 12.7).

Таблиця 12.7 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 8, практична робота 12

Дані для виконання:

Підприємство здійснює продаж побутової техніки. Протягом року в середньому повертають 6% проданих товарів від загального обсягу реалізації. Середня вартість одного виробу – 2000 грн.

Протягом звітного місяця було:

- продано 100 одиниць виробів;
- в повернутих товарах проведено заміну запчастин балансовою вартістю 5000 грн;
- нараховано заробітну плату ремонтникам – 3000 грн;
- проведено нарахування ЄВС на заробітну плату ремонтників.

Обчисліть суму гарантійного зобов'язання за місяць та відобразіть відповідні операції в обліку підприємства (табл. 12.8).

Таблиця 12.8 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 9, практична робота 12

Дані для виконання:

На підприємстві працює 50 працівників. Їх середня заробітна плата за місяць складає 4000 грн.

Планова кількість днів відпустки для працівників підприємства – 24 календарних дні; кількість календарних днів у розрахунковому році – 365; кількість святкових та неробочих днів у розрахунковому році – 10.

В звітному місяці 2 працівники були у відпустці. Нараховані їм відпускні склали в цілому 10 000 грн.

Розрахувати резерв відпускних. Відобразити відповідні операції в бухгалтерських проведеннях (табл. 12.9).

Таблиця 12.9 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 10, практична робота 12

Дані для виконання:

За рахунок коштів цільового фінансування придбано обладнання вартістю 60000 грн (з ПДВ).

Обладнання підлягає амортизації як об'єкт виробничого призначення. За обліковою політикою підприємства основні засоби амортизуються за прямолінійним методом. Термін служби обладнання встановлено – 5 років. Ліквідаційна вартість об'єкта виробничого призначення – 2000 грн.

Відобразити відповідні операції на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 12.10).

Таблиця 12.10 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Перелік літературних джерел

1. Колісник Г. М. Аудит : навч. пос. / Г. М. Колісник, В. Є. Слюсаренко – Ужгород ; ДВНЗ «УжНУ», 2015. – 296 с.
2. Банера Н. П. Облік і аудит : навч. пос. / Н. П. Банера, Л. О. Гелей, С. М. Пилипенко, В. П. Мороз ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Скаско. – Львів : Растр-7, 2017. – 504 с.
3. Баранова А. О. Аудит : навчальний посібник / Баранова А. О., Наумова Т. А., Кашперська А. І. – Х. : ХДУХТ, 2017. – 246 с.
4. Шостаківська Н. М. Аудит : курс лекцій / Шостаківська Н. М. – Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2016. – 152 с.

ОБЛІК ТА АУДИТ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

Мета: закріпити у студентів теоретичні знання та розвинути практичні навички обліку та аудиту поточних зобов'язань підприємства.

Короткі теоретичні відомості

Основними нормативно-правовими документами, що регулюють організацію бухгалтерського обліку поточних зобов'язань підприємства, а також їх аудит є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковий Кодекс України, П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», П(С)БО 11 «Зобов'язання», П(С)БО 15 «Дохід», П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 14 «Оренда», П(С)БО 26 «Виплати працівників», План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій тощо.

Згідно з П(С)БО 11 **поточні зобов'язання** – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або мають бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Мета аудиту поточних зобов'язань – зібрати докази щодо висловлення думки аудитора про правильність, своєчасність та повноту відображення в обліку поточних зобов'язань, а саме; розрахунків підприємства з постачальниками та іншими кредиторами; достовірність залишків за розрахунками з бюджетом, нарахування та сплата податків і зборів, правильність ведення обліку за цими розрахунками, заповнення звітності та відповідність даних облікових реєстрів даним податкової звітності; дотримання законодавства та порядку розрахунків з оплати праці, а також загальну оцінку чинної системи формування інформації щодо оплати праці, її відповідність законодавчим і нормативним актам, а також установити дотримання підприємством вимог П(С)БО 11 «Зобов'язання» [1].

Поточні зобов'язання охоплюють [2]:

- короткострокові кредити банків (термін повернення не перевищує 12 місяців);
- поточну кредиторську заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями;
- короткострокові векселі видані;
- кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги;
- поточну заборгованість за розрахунками з бюджетом, зокрема з податку на прибуток;
- поточну заборгованість за розрахунками зі страхування;
- поточну заборгованість за розрахунками з оплати праці;

- поточну заборгованість за розрахунками з учасниками;
- поточну заборгованість за розрахунками з внутрішніх розрахунків;
- поточні забезпечення (зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу);
- інші поточні зобов'язання.

Облік короткострокових кредитів банків ведеться за видами позик на рахунку 60 «Короткострокові позики» в національній та іноземній валюті за кредитами банків, термін повернення яких не перевищує одного року з дати балансу, й за позиками, термін погашення яких закінчився. *За кредитом рахунку 60 «Короткострокові позики»* відображаються суми отриманих кредитів, *за дебетом* – сума їх погашення і переведення в довготермінові зобов'язання у разі відстрочення кредитів [3].

При одержанні короткострокових кредитів банків роблять записи на кредит рахунку 60 і дебет рахунків 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти», 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 64 «Розрахунки за податками й платежами», 65 «Розрахунки за страхуванням», 68 «Розрахунки за іншими операціями» та ін.

Сплатені відсотки за користування короткостроковими кредитами не вносять у виробничу собівартість продукції, а відносять на фінансові витрати, тобто записують в дебет субрахунку 951 «Відсотки за кредит» з кредиту рахунку 31.

Відсотки за кредит можна обліковувати одним із двох способів [4]:

- 1) заборгованість за відсотками відображається у складі заборгованості за отриманими кредитами;
- 2) заборгованість за відсотками обліковується окремо від суми отриманого кредиту.

Узагальнення інформації про **стан розрахунків за поточними зобов'язаннями, переведеними зі складу довгострокових** при настанні строку погашення протягом дванадцяти місяців з дати балансу ведеться на рахунку 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями».

За кредитом рахунку 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями» відображається та частина довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, *за дебетом* – погашення поточної заборгованості, її списання тощо.

Облік кредиторської заборгованості постачальникам, підрядникам та іншим кредиторам за одержані сировину, матеріали, товари, послуги, роботи та за іншими операціями, **на яку підприємством видані векселі**, ведеться на рахунку 62 «Короткострокові векселі видані».

За кредитом рахунку 62 «Короткострокові векселі видані» відображається видача векселів в забезпечення поставок (робіт, послуг) постачальників та інших кредиторів та в забезпечення інших операцій, *за дебетом* – погашення заборгованості за виданими векселями, її списання тощо.

Облік кредиторської заборгованості постачальникам та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги ведеться на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

За кредитом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» відображається заборгованість за одержані від постачальників та підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги, за дебетом – її погашення, списання тощо.

Узагальнення інформації про **розрахунки підприємства за усіма видами платежів до бюджету**, також податки з працівників підприємства, та за фінансовими санкціями, що справляються в дохід бюджету, призначено рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами». На цьому рахунку також узагальнюється інформація про інші розрахунки з бюджетом, зокрема за субсидіями, дотаціями та іншими асигнуваннями. Порядок справляння таких платежів регулюється чинним законодавством.

За кредитом рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами» відображаються нараховані платежі до бюджету, за дебетом – належні до відшкодування з бюджету податки, їх сплата, списання тощо.

Рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами» має такі субрахунки:

- 641 «Розрахунки за податками»;
- 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»;
- 643 «Податкові зобов'язання»;
- 644 «Податковий кредит».

На субрахунку 641 «Розрахунки за податками» ведеться облік податків, які нараховуються та сплачуються відповідно до чинного законодавства (податок на прибуток, податок на додану вартість інші податки).

На субрахунку 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами» ведеться облік розрахунків за зборами (обов'язковими платежами), які справляються відповідно до чинного законодавства та облік яких не ведеться на рахунку 65 «Розрахунки з страхування».

На субрахунку 643 «Податкові зобов'язання» ведеться облік суми податку на додану вартість, визначену, виходячи з суми одержаних авансів (попередньої оплати) за готову продукцію, товари, інші матеріальні цінності та нематеріальні активи, роботи, послуги, що підлягають відвантаженню (виконанню).

На субрахунку 644 «Податковий кредит» ведеться облік суми податку на додану вартість, на яку підприємство набуло право зменшити податкове зобов'язання.

Облік розрахунків за відрахуванням на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, за індивідуальним страхуванням персоналу підприємства, страхуванням майна та за іншими розрахунками за страхуванням ведеться на рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням».

За кредитом рахунку 65 відображаються нараховані зобов'язання за страхуванням, а також одержані від органів страхування кошти, за дебетом – погашення заборгованості та витрачання коштів страхування на підприємстві.

Порядок справляння та використання зборів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та на інші види страхування регулюється чинним законодавством.

Узагальнення інформації про розрахунки за виплатами працівникам, які належать як до облікового, так і до необлікового складу підприємства, – з оплати праці (за всіма видами заробітної плати, премій, допомог тощо), за не одержані в установлений строк з каси підприємства суми з виплат працівникам, за іншими поточними виплатами ведеться на рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам».

За кредитом рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» відображаються: нарахована працівникам підприємства основна та додаткова заробітна плата, премії, допомога в зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, інші належні до нарахування працівникам виплати, за дебетом – виплата основної та додаткової заробітної плати, премій, допомоги по тимчасовій непрацездатності тощо; вартість одержаних матеріалів, продукції та товарів у рахунок заробітної плати (погашення заборгованості перед працівниками за іншими виплатами); утримання податку з доходів фізичних осіб, відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, платежів за виконавчими документами та інші утримання з виплат працівникам.

Облік розрахунків з учасниками та засновниками підприємства, що пов'язані з розподілом власного капіталу (дивіденди, повернення часток тощо) ведеться на рахунок 67 «Розрахунки з учасниками». За кредитом рахунку 67 «Розрахунки з учасниками» відображається збільшення заборгованості підприємства перед засновниками та учасниками товариства, за дебетом – її зменшення (погашення), в тому числі реінвестування доходів тощо.

Облік поточної заборгованості за розрахунками із внутрішніх розрахунків та інших поточних зобов'язань (облік розрахунків за операціями, що не можуть бути відображені на рахунках 63–67) ведеться на субрахунках рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями».

Рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями» має такі субрахунки:

680 «Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу»;

681 «Розрахунки за авансами одержаними»;

682 «Внутрішні розрахунки»;

683 «Внутрішньогосподарські розрахунки»;

684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»;

685 «Розрахунки з іншими кредиторами».

На субрахунку 680 «Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу» ведеться облік визнаних, відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» зобов'язань, прямо пов'язаних з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу.

На субрахунку 681 «Розрахунки за авансами одержаними» ведеться облік одержаних авансів під поставку матеріальних цінностей або під виконання робіт, а також суми попередньої оплати покупцями і замовниками рахунків постачальника за продукцію і виконані роботи.

На субрахунку 682 «Внутрішні розрахунки» ведеться облік всіх видів поточних розрахунків з дочірніми і асоційованими підприємствами.

На субрахунку 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки» ведеться облік внутрішньогосподарських розрахунків з виробничими одиницями і господарствами, виділеними на окремий баланс, за взаємним відпуском матеріальних цінностей; реалізацією продукції, робіт, послуг; передачею витрат загальноуправлінської діяльності; виплатою заробітної плати працівникам цих господарств; за іншими видами розрахунків. Передача активів (основних засобів, готової продукції, товарів тощо) від одного підрозділу (філії) іншому, виділеному на окремий баланс, відображається за кредитом рахунків обліку відповідних активів і дебетом субрахунку 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки», а їх одержання – зворотною кореспонденцією цих рахунків.

На субрахунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» ведеться облік нарахованих відсотків за:

- використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит;
- використання майна, отриманого в користування (орендні, лізингові операції тощо);
- іншими операціями.

На субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» ведеться облік операцій, які не передбачені для обліку на інших субрахунках рахунка 68 «Розрахунки за іншими операціями», а саме: з різними організаціями за операціями некомерційного характеру (зкладами освіти, науково-дослідними зкладами тощо); за іншими операціями.

Облік поточних забезпечень, що за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів і внесення їх до витрат поточного періоду (за винятком суми забезпечення, що входить до первісної вартості основних засобів) ведеться на рахунок 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів». За кредитом рахунка відображається нарахування забезпечень, за дебетом – їх використання.

Рахунок 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» має такі субрахунки:

- 471 «Забезпечення виплат відпусток»;

- 472 «Додаткове пенсійне забезпечення»;
- 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань»;
- 474 «Забезпечення інших витрат і платежів»;
- 475 «Забезпечення призового фонду (резерв виплат)»;
- 476 «Резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї»;
- 477 «Забезпечення матеріального заохочення»;
- 478 «Забезпечення відновлення земельних ділянок».

Завдання для самостійного виконання

Завдання 1, практична робота 13

Підприємство «Метанол» отримало кредит від банку «Хрещатик» у розмірі 28 000 грн на 7 місяців під 18% річних. Строк погашення – щомісячно рівними частками. Після 7 місяців кредит був пролонгований ще на 2 місяці, сума відсотків за користування кредитом за цей час становила 840 грн. Заборгованість за кредитом була погашена через 9 місяців (прострочення платежу становило 2 місяці), внаслідок чого була стягнена пеня в розмірі 724 грн та відсотки за кредитом у сумі 840 грн.

Потрібно відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 13.1).

Таблиця 13.1 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 2, практична робота 13

Підприємство «Колорит» отримало від банку «Альфа» кредит на суму 430 000 грн строком на 4 роки під 5% річних при нарахуванні процентів за простою процентною ставкою. Строк погашення – щомісячно рівними частинами, що складаються з тіла кредиту та відсотків за користування ним.

Потрібно провести розрахунки суми повернення кредиту та відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 13.2).

Таблиця 13.2 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 3, практична робота 13

Підприємство «Асоль» 20.09.2013 р. отримало фінансову допомогу у розмірі 30000 грн; строк повернення становить 15 місяців з дати одержання. Фінансова допомога була повернена у визначений строк.

Потрібно відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 13.3).

Таблиця 13.3 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 4, практична робота 13

Підприємство «Зернятко» отримало у вигляді прося гуманітарну допомогу на суму 130 000 грн. Витрати на доставку, понесені власним транспортом, становили 650 грн. Витрати за розвантаження сировини працівниками становлять 200 грн, ЄСВ – 22%. Через 2 тижні отримане прося списано у виробництво в повному обсязі.

Потрібно відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 13.4).

Таблиця 13.4 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 5, практична робота 13

01.06.2015 р. торговельне підприємство «Промторг» отримало від банку «Дніпро» кредит у розмірі 60000 грн строком на 6 місяців під 16% річних (при нарахуванні процентів за простою процентною ставкою) для закупівлі партії товару. За умовами кредитного договору сума кредиту перераховується на поточний рахунок підприємства, відсотки за кредит нараховуються і сплачуються щомісяця. Основна сума кредиту має бути повернена в кінці строку дії кредитного договору.

Потрібно провести розрахунки та відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 13.5).

Таблиця 13.5 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 6, практична робота 13

Підприємство уклало кредитну угоду з банком на строк 9 місяців. Сума кредиту – 36 000 грн. У кредитній угоді зазначена сума нарахованих відсотків за користування кредитом – 6 300 грн, строк погашення – щомісячно рівними частками – 4 700 грн, з них основна сума боргу – 4 000 грн, сума відсотків – 700 грн.

Потрібно відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 13.6), якщо:

- через 9 місяців кредит пролонгований ще на 3 місяці, сума відсотків за користування кредитом протягом цих трьох місяців становила 900 грн;
- заборгованість за кредитом погашена через 11 місяців з моменту одержання (прострочення платежу становило 2 місяці);
- внаслідок прострочення платежу, відповідно до кредитного договору, банком були стягнені: відсотки за користування кредитом – 600 грн. І пеня за прострочення – 250 грн.

Таблиця 13.6 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 7, практична робота 13

Підприємство одержує бюджетні дотації в рамках державного регулювання в сумі 24 000 грн. Протягом місяця підприємство оприбуткувало виробничі запаси на суму 36 000 грн з ПДВ, придбані як за рахунок власних, так і виділених бюджетних дотацій.

Придбані запаси були в повному обсязі списані на виробництво готової продукції.

Потрібно відобразити господарські операції з отримання та використання коштів цільового фінансування на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 13.7), якщо підприємство реалізувало готову продукцію на суму 62000 грн. з ПДВ, собівартість якої – 44 000 грн.

Таблиця 13.7– Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 8, практична робота 13

Підприємство уклало кредитну угоду з банком строком на 3 роки під 4% річних при нарахуванні процентів за простою процентною ставкою.

Сума кредиту – 150 000 грн. У кредитній угоді зазначено, що погашення відбувається рівними частками щорічно (основна сума боргу та відсотки за користування кредитом). Потрібно відобразити господарські операції на рахунках обліку (табл. 13.8).

Таблиця 13.8 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 9, практична робота 13

Навчальний центр отримує цільове фінансування від Міжнародної організації сприяння розвитку малого і середнього бізнесу на проведення семінарів у регіонах України з бухгалтерського обліку.

Договір укладено 10.03.2015 р. на проведення 10 семінарів, сума цільового фінансування – 50 000 грн.

20.03.2015 р. отримане цільове фінансування в сумі 50 000 грн.

25.03.2015 р. проведено семінар у м. Києві, сума витрат на організацію якого становить 6 000 грн.

У квітні проведено 4 семінари, сума витрат становить 25 000 грн.

Потрібно відобразити господарські операції з цільового фінансування на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 13.9).

Таблиця 13.9 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 10, практична робота 13

Підприємство отримало банківську позику на суму 500 тис. грн терміном на 3 роки під 15% річних за умови нарахування складного процента. Погашення позики та відсотків відбувається у кінці терміну однією сумою. Визначити суму погашення зобов'язання за банківським кредитом і суму зобов'язання за відсотками, відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 13.10).

Таблиця 13.10 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Перелік літературних джерел

1. Виноградова М. О. Аудит [текст] : навч. посіб. / М. О. Виноградова, Л. І. Жидєєва – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 654 с.
2. П(С)БО 11 «Зобов'язання» / Наказ Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 р. № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291.
4. Сук Л. К. Фінансовий облік : навч. посібник / Л. К. Сук, П. Л. Сук. – [3-тє вид., переробл. і доповн.] – К. : Знання, 2016. – 663 с.

ОБЛІК ТА АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Мета: закріпити у студентів теоретичні знання та розвинути практичні навички обліку та аудиту розрахунків з оплати праці.

Короткі теоретичні відомості

Нарахування заробітної плати, проведення відповідних розрахунків є важливим та трудомістким процесом для кожного підприємства, що вимагає постійного контролю за змінами в численних законодавчих документах.

Основними нормативно-правовими документами, що регулюють організацію бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці, а також їх аудит є: Кодекс законів про працю, Закон України «Про оплату праці», Закон України «Про відпустки», Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», Закон України «Про державний бюджет України на звітний рік», Закон України «Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати», Постанова КМУ № 1266 «Про Порядок обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням», Постанова КМУ № 100 «Про Порядок обчислення середньої заробітної плати», Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковий Кодекс України, П(С)БО 11 «Зобовязання», П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 26 «Виплати працівникам», П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» тощо.

Метою аудиту розрахунків з оплати праці є встановлення відповідності застосовуваної на підприємстві методики обліку операцій з оплати праці чинному законодавству України для того, щоб виявити наявні помилки або порушення, ступінь їх впливу на достовірність фінансової звітності для отримання незалежної аудиторської думки про достовірність порядку ведення бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці [1].

Відповідно до Закону України «Про оплату праці», заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові зл виконану ним роботу.

Узагальнення інформації про розрахунки за виплатами працівникам, які належать як до облікового, так і до необлікового складу підприємства, з оплати праці (за всіма видами заробітної плати, премій, допомог тощо), за не одержані в установленний строк з каси підприємства суми з виплат працівникам, за іншими поточними виплатами *ведеться на рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»* [2].

Рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» має такі субрахунки:

661 «Розрахунки за заробітною платою»;

662 «Розрахунки з депонентами»;

663 «Розрахунки за іншими виплатами».

За кредитом рахунка 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» відображаються нарахована працівникам підприємства основна та додаткова заробітні плати, премії, допомога в зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, інші належні до нарахування працівникам виплати, за дебетом – виплата основної та додаткової заробітних плат, премій, допомоги в зв'язку з тимчасовою непрацездатністю тощо; вартість одержаних матеріалів, продукції та товарів у рахунок заробітної плати (погашення заборгованості перед працівниками за іншими виплатами); утримання податку з доходів фізичних осіб, відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, платежів за виконавчими документами та інші утримання з виплат працівникам [2].

Заборгованість підприємства з виплат працівникам у разі одержання підприємством готівки для виплати через касу підприємства та неотримання її працівниками в установлений строк відображається за дебетом субрахунків 661 «Розрахунки за заробітною платою» і 663 «Розрахунки за іншими виплатами» та кредитом субрахунку 662 «Розрахунки з депонентами».

На субрахунок 663 «Розрахунки за іншими виплатами» ведеться облік розрахунків за виплатами, що не належать до фонду оплати праці, зокрема допомога в зв'язку з частковим безробіттям, допомога в зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.

Аналітичний облік розрахунків ведеться за кожним працівником, видами виплат та утримань.

Нарахована заробітна плата є повною сумою витрат, пов'язаних з використанням робочої сили (валова заробітна плата). Після всіх можливих утримань із заробітної плати працівникам має бути виплачена чиста заробітна плата.

Основна заробітна плата розраховується шляхом множення середньоденної (середньогодинної) зарплати у відповідному місяці на кількість відпрацьованих днів (годин) в цьому місяці. Для визначення середньоденної (середньогодинної) заробітної плати потрібно посадовий оклад працівника розділити на встановлену норму робочого часу [3].

Якщо працівник виконав місячну норму праці, а нарахована йому заробітна плата є меншою за розмір мінімальної заробітної плати, *роботодавець має провести доплату до рівня мінімальної заробітної плати [4].*

Мінімальна заробітна плата – це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може встановлюватися оплата за виконану працівником місячну норму робіт.

Станом на 01 січня 2021 року місячна мінімальна заробітна плата в Україні складає 6000 грн, погодинна – 36,11 грн [5].

У бухгалтерському обліку нарахування заробітної плати відображається за кредитом рахунка 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» та дебетом рахунків витрат, що залежить від того, у зв'язку з чим нараховується виплата і до якої категорії належить працівник:

Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» – працівникам, зайнятим на будівництві (виготовленні) необоротних активів, зокрема основних засобів;

Рахунок 23 «Виробництво» – працівникам, зайнятим у виробництві;

Рахунок 91 «Загальновиробничі витрати» – працівникам апарату управління цехами, дільницями тощо;

Рахунок 92 «Адміністративні витрати» – працівникам адміністративного апарату;

Рахунок 93 «Витрати на збут» – працівникам підрозділів, які забезпечують збут;

Рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності» – працівникам підрозділів соціальної сфери тощо.

Утримання та нарахування на заробітну плату поділяються на дві групи [6]:

відрахування і податки, які має сплачувати працівник (утримання);

обов'язкові нарахування, пов'язані з фондом заробітної плати, які підлягають сплаті роботодавцем (нарахування).

Види та розміри утримань із заробітної плати та нарахувань на неї регулюються законодавством кожної країни (прибутковий податок, відрахування на соціальне страхування тощо) та контрактними обов'язками підприємства (відрахування профспілковим організаціям, на пенсійні програми тощо).

Утримання з заробітної плати поділяються обов'язкові (податок на доходи фізичних осіб, військовий збір) та добровільні за дорученням самих працівників (на добровільне страхування життя, медичне страхування, благодійні внески, погашення позик, відшкодування завданих збитків тощо).

Порядок утримання податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військового збору (ВЗ) регулюється Податковим Кодексом України (ПКУ).

За чинним законодавством кожен платник ПДФО має право на податкову соціальну пільгу, яка, згідно ПКУ, надається в розмірі, що дорівнює 50% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року [7].

Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця як заробітна плата (інші прирівняні до неї відповідно до законодавства виплати, компенсації та винагороди), якщо його розмір не перевищує певний *поріг* – суми, що дорівнює розміру місячного прожиткового

мінімуму для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень. Граничний розмір доходу, який дає право на отримання ПСП одному з батьків у випадку та у розмірі, передбачених ПКУ, визначається як добуток порогу застосування ПСВ та відповідної кількості дітей [7, 8].

На заробітну плату нараховується і сплачується роботодавцем *єдиний соціальний внесок (ЄСВ)*. Порядок нарахування ЄСВ регулюється Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Загальні ставки податків ПДФО, військового збору та ЄСВ у 2020 році наведено в табл. 14.1.

Таблиця 14.1 – Загальні ставки ПДФО, ВЗ і ЄСВ у 2020 році*

Вид виплати	Нарахування	Утримання	
	ЄСВ	ПДФО	ВЗ
Зарплата	22%	18%	1,5%
Лікарняні			
Декретні	22%	-	-

* Винятком є заробітна плата, лікарняні та декретні працівників – осіб з інвалідністю, працівників підприємств та організацій всеукраїнських громадських організацій людей з інвалідністю, зокрема УТОГ та УТОС.

Розрахунок лікарняних регламентується Постановою КМУ № 1266 «Про Порядок обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням» та здійснюється за формулою [9]

$$\text{Лікарняні} = \text{Середня зарплата за 1 календарний день} \times \text{Понижувальний \% страхового стажу} \times \text{кількість календарних днів непрацездатності.}$$

При нарахуванні лікарняних розрахунки проводять у двох частинах:

– *оплата перших 5 календарних днів* (внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з виробництвом) здійснюється роботодавцем в найближчий строк для виплати зарплати. Дана сума належить до витрат підприємств, установ, організацій (рахунки 15, 23, 91, 92, 93, 94);

– *оплата, починаючи з 6 календарного дня* – оплачується Фондом Соціального Страхування (ФСС) на основі складеної заяви-розрахунку, що подається у відділення фонду, де роботодавець перебуває на обліку (рахунок 651). Після цього з фонду надходить фінансування на спецрахунок роботодавця протягом 10 робочих днів після надходження заяви. Виплата допомоги відбувається у найближчий після отримання фінансування строк виплати зарплати.

В інших випадках (догляд за дитиною, хворим членом сім'ї) лікарняні з першого дня виплачуються за рахунок ФСС.

Середня зарплата за 1 календарний день розраховується таким чином

Середня зарплата за 1 календарний день = Зарплата, що нарахована за 12 місяців : кількість календарних днів за 12 місяців.

У розрахунок беруться тільки повні 12 календарні місяці перебування у трудових відносинах перед місяцем настання страхового випадку (з 1-го до 1-го числа).

Сума лікарняних у розрахунку на місяць не має перевищувати розміру максимальної величини бази нарахування ЄСВ, яка на січень 2020 р. становить 15 мінімальних зарплат [9].

Понижувальний % страхового стажу визначається при розрахунку лікарняних на основі страхового стажу (табл. 14.2).

Таблиця 14.2 – Розмір лікарняних залежно від страхового стажу

Страховий стаж	Розмір лікарняних
До 3 років	50% середнього заробітку (доходу)
Від 3 до 5 років	60% середнього заробітку (доходу)
Від 5 до 8 років	70% середнього заробітку (доходу)
Понад 8 років	100% середнього заробітку (доходу)
Незалежно від стажу окремим пільговим категоріям громадян	

Нарахування відпускних регулюється Законом України «Про відпустки» та Постановою КМУ № 100 «Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати».

Сума відпускних у загальному випадку розраховується за формулою:

Відпускні = Середня зарплата за 1 календарний день × кількість календарних днів відпустки.

Середня зарплата за 1 календарний день = Виплати за розрахунковий період × Кількість календарних днів у розрахунковому періоді.

Основними етапами розрахунку відпускних є [10]:

- визначення розрахункового періоду (проміжок часу, який враховує виплати при розрахунку відпускних (розраховується в календарних днях). У загальному випадку це кількість календарних днів за 12 календарних місяців роботи, що передують місяцю надання відпустки або виплати компенсації за невикористані відпустки;

– визначення виплат за розрахунковий період (види виплат, які можна вносити до заробітку за розрахунковий період визначають відповідно до Порядку № 100).

При нарахуванні відпускних підприємства мають використовувати забезпечення (резерв) відпусток (рах. 471). Створення забезпечення є обов'язковим згідно з П(С)БО 10 «Зобов'язання». Не створювати забезпечення можуть тільки підприємства, які підпадають під дію П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства».

Нарахування забезпечення відображається за кредитом субрахунка 471 у кореспонденції з тими рахунками обліку витрат, на яких обліковується оплата праці тих чи інших працівників, у складі елемента «Витрати на оплату праці»: рахунки 15, 23, 91, 92, 93, 94.

Використання забезпечення відображається за дебетом субрахунка 471 у кореспонденції з рахунком 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» та 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування» – у періоді фактичного нарахування відпускних працівникам [11].

Завдання для самостійного виконання

Завдання 1, практична робота 14

Дані для виконання:

Працівниці виробничого цеху Карпенко А. А. встановлено посадовий оклад 8000 грн та 40-годинний робочий тиждень. В вересні поточного року працівниця 2 дні перебувала у відпустці без збереження заробітної плати. Згідно з табелем робочого часу працівниця відпрацювала 20 днів при нормі робочого часу в вересні – 22 дні.

Нарахувати заробітну плату працівниці за вересень. Здійснити відповідні утримання та нарахування. Відобразити відповідні бухгалтерські операції (табл. 14.3).

Таблиця 14.3 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 2, практична робота 14

Дані для виконання:

Працівник відділу збуту Кравчук К. В. працює з посадовим окладом 8500 грн за погодинною формою оплати праці. За місяць у зв'язку з хворобою працівник відпрацював лише 115 годин при нормі тривалості робочого часу 155 годин.

Нарахувати заробітну плату працівнику за місяць. Здійснити відповідні утримання та нарахування. Відобразити відповідні бухгалтерські операції (табл. 14.4).

Таблиця 14.4 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 3, практична робота 14

Дані для виконання:

Працівник, що обслуговує загальновиробничий процес, працює за змінним графіком з посадовим окладом 7400 грн. За місяць працівник відпрацював 154 години (при нормі 154 годин), з них 10 годин було відпрацьовано в святковий день.

Нарахувати заробітну плату працівнику за місяць. Здійснити відповідні утримання та нарахування. Відобразити відповідні бухгалтерські операції (табл. 14.5).

Таблиця 14.5 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 4, практична робота 14

Дані для виконання:

Працівниці бухгалтерії в жовтні поточного року нараховано 6800 грн. Жінка має двох дітей до 18 років та подала до бухгалтерії заяву на застосування податкової соціальної пільги.

Нарахувати заробітну плату працівниці за місяць. Здійснити відповідні утримання та нарахування. Відобразити відповідні бухгалтерські операції (табл. 14.6).

Таблиця 14.6 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 5, практична робота 14

Дані для виконання:

Працівник їдальні, яка знаходиться на балансі організації, працює на 0,4 ставки. Посадовий оклад встановлено на рівні 8500 грн. Згідно з табелем робочого часу працівник відпрацював 20 днів при нормі часу у звітному місяці 21 день. Працівник має право на податкову соціальну пільгу.

Нарахувати заробітну плату працівнику за місяць. Здійснити відповідні утримання та нарахування. Відобразити відповідні бухгалтерські операції (табл. 14.7).

Таблиця 14.7 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 6, практична робота 14

Дані для виконання

Працівник підприємства хворів з 27 жовтня по 03 листопада поточного року. У розрахунковому періоді (жовтень минулого року – вересень поточного року) нарахована заробітна плата становила 60000 грн. Страховий стаж працівника – 7 років.

Нарахувати лікарняні працівнику. Здійснити відповідні утримання та нарахування. Відобразити відповідні бухгалтерські проведення (табл. 14.8).

Таблиця 14.8 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 7, практична робота 14

Дані для виконання:

Працівниця підприємства хворіла з 13 липня по 30 липня поточного року (у звітному році 365 календарних днів). У розрахунковому періоді сума нарахованої зарплати становила 50000 грн, зокрема сума нарахованої разової премії працівниці склала 1200 грн, сума лікарняних (працівниця хворіла 10 календарних днів в травні звітного року) – 1000 грн. Страховий стаж працівниці 10 років.

Нарахувати лікарняні працівниці. Здійснити відповідні утримання та нарахування. Відобразити відповідні бухгалтерські проведення (табл. 14.9).

Таблиця 14.9 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 8, практична робота 14

Дані для виконання:

У звітному періоді працівниці нараховано лікарняні 1000 грн (5 календарних днів) та декретні – 12000 грн.

Страховий стаж працівниці 9 років.

Нарахувати лікарняні та декретні працівниці. Здійснити відповідні утримання та нарахування. Відобразити відповідні бухгалтерські проведення (табл. 14.10).

Таблиця 14.10 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 9, практична робота 14

Дані для виконання:

Працівник виробничого цеху працює на підприємстві з 25 травня минулого року. Йде у щорічну відпустку на 24 календарних дні з 01 липня

поточного року. Протягом розрахункового періоду (липень минулого року – червень поточного року) працівник був у відпустці без збереження заробітної плати 15 днів (у квітні поточного року). Протягом звітного періоду працівнику нараховано: заробітна плата за звітний період – 48750 грн, лікарняні – 2000 грн, дивіденди – 1000 грн.

Нарахувати відпускні працівнику, якщо поточний рік має 365 календарних днів, кількість вихідних і неробочих днів, що припадають на розрахунковий період, становить 10 календарних днів; відрахування до резерву відпускних проводиться щомісячно в розмірі 10 000 грн.

Здійснити відповідні утримання та нарахування. Відобразити відповідні бухгалтерські проведення (табл. 14.11).

Таблиця 14.11 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 10, практична робота 14

Дані для виконання:

Працівнику адміністрації надано щорічну відпустку 24 календарних днів з 24 липня поточного року. Протягом звітного періоду працівнику були нараховані: заробітна плата за звітний період – 60 000 грн, лікарняні – 1000 грн, відпускні – 3000 грн.

Заробітна плата за відпрацьовані дні липня складає 4800 грн, за відпрацьовані дні серпня – 2500 грн. Права на податкову соціальну пільгу працівник не має.

Нарахувати відпускні працівнику, якщо поточний рік має 365 календарних днів, кількість вихідних і неробочих днів, що припадають на розрахунковий період, становить 11 календарних днів. Підприємство нараховує відпускні окремо за кожний місяць, на який припадають дні відпустки. Резерв відпускних формується відповідно до П(С)БО.

Здійснити відповідні утримання та нарахування. Відобразити відповідні бухгалтерські проведення (табл. 14.12).

Таблиця 14.12 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Перелік літературних джерел

1. Аудит розрахунків з оплати праці [Електронний ресурс] // Незалежний аудитор. – Режим доступу : https://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/471.html?view=material.

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291.

3. Розрахунок нарахувань та утримань із заробітної плати [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://byhgalter.com/rozrahunok-naraxuvan-ta-utriman-iz-zarobitno%D1%97-plati-u-2017-roci/>.

4. Заробітна плата : нюанси [Електронний ресурс] // Вісник Податкової служби України. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100004198-zarobitna-plata-nyuansi>.

5. Мінімальна заробітна плата [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/>.

6. Воронко Р. М. Облік у зарубіжних країнах : навч. посібник / Воронко Р. М. – Львів : «Магнолія 2006», 2009. – 744 с.

7. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 13-17. Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

8. Оподаткування доходів працівників – 2018 [Електронний ресурс] // Дебет-Кредит : бухгалтерські новини. – Режим доступу : <https://news.dtkr.ua/labor/compensation/46607>.

9. Розрахунок лікарняних 2018 [Електронний ресурс] // Головбух. – Режим доступу : <https://www.golovbukh.ua/article/7068-rozrahunok-lkarnyanyh-u-2018-rots>.

10. Розрахунок відпускних у 2018 [Електронний ресурс] // Головбух.– Режим доступу : <https://www.golovbukh.ua/article/7067-rozrahunok-vdpusknyh-u-2018-rots>.

11. Бухгалтерський та податковий облік відпусток [Електронний ресурс] // Вісник Податкової служби України. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/1786?issue=41>.

Практична робота 15

ОБЛІК ТА АУДИТ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Мета: закріпити у студентів теоретичні знання й розвинути практичні навички обліку та аудиту доходів, витрат і фінансових результатів підприємства.

Короткі теоретичні відомості

Основними нормативно-правовими документами, що регулюють організацію бухгалтерського обліку доходів, витрат і фінансових результатів на підприємстві, а також їх аудит, є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковий Кодекс України, П(С)БО 15 «Доходи», П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 17 «Податок на прибуток», План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій тощо.

Діяльність будь-якого підприємства неможлива без витрат, які безпосередньо пов'язані з діяльністю підприємства та управління ним.

Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [1].

Мета аудиту витрат, відповідно до МСА 200 «Ціль і основні принципи аудиту фінансової звітності», полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності підприємства інформації про витрати, понесені підприємством. Основними завданнями аудиту витрат є [2]:

- 1) контроль за дотриманням чинного законодавства щодо обліку витрат та відображення інформації про витрати у фінансовій звітності підприємства;
- 2) встановлення правильності розмежування витрат за звітними періодами;
- 3) визначення дотримання принципу постійності обліку витрат;
- 4) перевірка відповідності методу обліку витрат галузевим і техніко-економічним особливостям підприємства;
- 5) оцінення правильності класифікації і визнання витрат;
- 6) встановлення правильності оцінення матеріальних цінностей, які віднесені на собівартість продукції;

7) визначення меж віднесення до затрат основної діяльності вартості матеріалів, використаних на ремонт, будівництво і т. д., основних засобів;

8) перевірка правильності відображення в обліку затрат на тару й пакування;

9) встановлення правильності списання нестач в межах природних витрат;

10) перевірка правильності списання на затрати сум безнадійної заборгованості, строк позовної давності якої минув;

11) перевірка правильності нарахування зносу на необоротні активи та його віднесення на об'єкти обліку;

12) перевірка обґрунтованості витрат, пов'язаних з організацією та управлінням виробництвом, і способів їх розподілу.

Згідно з П(С)БО 16 «Витрати» витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені.

Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Не визнаються витратами й не вносяться до звіту про фінансові результати [1]:

- платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо;

- попередня (авансова) оплата запасів, робіт, послуг;

- погашення одержаних позик;

- інші зменшення активів або збільшення зобов'язань, що не відповідають ознакам, наведеним вище;

- витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку;

- балансова вартість валюти.

Бухгалтерський облік витрат підприємства здійснюється за видами діяльності та за елементами. Облік витрат за видами діяльності відображає на що, на які цілі витрачені активи підприємства. Облік витрат за елементами показує, що конкретно, які ресурси витрачені.

Для обліку витрат за елементами у Плані рахунків бухгалтерського обліку передбачені рахунки класу 8 «Витрати за елементами». За дебетом цих рахунків протягом звітного періоду здійснюється відображення витрат в міру їх виникнення, а за кредитом – списання у кінці звітного періоду на дебет рахунка 79 «Фінансові результати», або на дебет рахунків класу 9 «Витрати діяльності», якщо облік витрат на підприємстві ведеться за схемою розгорнутого обліку.

Облік витрат за видами діяльності передбачає групування витрат за їх призначенням на рахунках класу 9 «Витрати діяльності».

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат і наднормативних виробничих витрат.

Реалізована протягом звітного періоду продукція, надані послуги, виконані роботи накопичуються на рахунку 90 «Собівартість реалізованої продукції».

Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) – основна складова собівартості реалізованої продукції, яка формується протягом звітного періоду на рахунку 23 «Виробництво».

До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) вносяться [1]:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Для обліку загальновиробничих витрат у плані рахунків бухгалтерського обліку передбачено рахунок 91 «Загальновиробничі витрати».

Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не входять до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Для обліку вказаних витрат у Плані рахунків бухгалтерського обліку передбачені рахунки 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші операційні витрати» відповідно.

Мета аудиту доходів, відповідно до МСА 200 «Ціль і основні принципи аудиту фінансової звітності», полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності підприємства інформації про доходи, отримані підприємством. Критерієм оцінювання при аудиті даної ділянки буде виступати документ, який визначає методичні засади формування в обліку інформації про доходи підприємства, а саме: П (С)БО № 15 «Дохід» [2].

Основні завдання аудиту доходів [2]:

1) контроль за дотриманням чинного законодавства щодо обліку витрат та відображення інформації про доходи у фінансовій звітності підприємства;

2) перевірка правильності розподілу доходів за класифікаційними групами;

3) перевірка правильності визнання та оцінювання доходів;

4) перевірка правильності формування прибутку у звітному періоді;

5) встановлення достовірності даних у первинних документах і на рахунках бухгалтерського обліку за операціями з формування доходів;

6) перевірка правильності і законності відображення доходів у звітності підприємства тощо.

Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена [3].

Не визнаються доходами такі надходження від інших осіб:

- сума податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів;
- сума надходжень за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором на користь комітента, принципала тощо;
- сума попередньої оплати продукції (товарів, робіт, послуг);
- сума авансу в рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг);
- сума завдатку під заставу або в погашення позики, якщо це передбачено відповідним договором;
- надходження, що належать іншим особам;
- надходження від первинного розміщення цінних паперів;
- сума балансової вартості валюти.

Для обліку доходів Планом рахунків бухгалтерського обліку передбачено рахунки 70–74.

Визнані *доходи класифікуються* в бухгалтерському обліку за такими групами [3]:

- дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- інші операційні доходи;
- фінансові доходи;
- інші доходи.

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг без вирахування наданих знижок, повернення раніше проданих товарів та непрямих податків і зборів (податку на додану вартість, акцизного збору тощо).

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається шляхом вирахування з доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податків і зборів.

До складу інших операційних доходів входять суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), зокрема: дохід від операційної оренди активів; дохід від операційних курсових різниць; відшкодування раніше списаних активів; дохід від роялті, відсотків, отриманих на залишки коштів на поточних рахунках в банках, дохід від реалізації оборотних активів (крім

фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття тощо.

До складу фінансових доходів входять дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі).

До складу інших доходів, зокрема, входять: дохід від реалізації фінансових інвестицій; дохід від неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі господарської діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається в разі наявності всіх наведених нижче умов:

- покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;
- є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Узагальнювальним фінансовим результатом господарської діяльності підприємства є **прибуток або збиток**. Результати діяльності підприємства визначають, порівнюючи доходи звітного періоду з витратами, понесеними для одержання цих доходів.

Зважаючи на це, основними завданнями аудиту є [2]:

- 1) контроль за дотриманням чинного законодавства щодо формування фінансових результатів та відображення інформації про витрати у фінансовій звітності підприємства;
 - 2) встановлення повноти відображення фінансових результатів підприємства на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності;
 - 3) перевірка законності і правильності формування фінансових результатів підприємства;
 - 4) встановлення відповідності визначення фінансових результатів прийнятій на підприємстві обліковій політиці;
 - 5) перевірка правильності оцінювання у бухгалтерському обліку доходів і витрат для визначення фінансових результатів;
 - 6) перевірка правильності обліку операцій, які привели до виникнення фінансових результатів;
 - 7) перевірка правильності відображення в обліку списання збитків минулих періодів, довгострокової дебіторської заборгованості тощо;
 - 8) встановлення дотримання підприємством межі звітного періоду та ін.
- Для обліку й узагальнення інформації про фінансові результати призначено **рахунок 79 «Фінансові результати»**.

Фінансовий результат діяльності підприємства складається з:

- результатів операційної діяльності (рахунок 791);

- результатів фінансових операцій (рахунок 792);
- результатів іншої діяльності (рахунок 793).

За його *кредитом рахунку 79* відображають суми в порядку закриття рахунків з обліку доходів (рахунків класу 7), за дебетом – суми в порядку закриття рахунків з обліку витрат та нарахованого податку на прибуток (рахунки класів 8, 9).

Сальдо *рахунку 79 «Фінансові результати»* при його закритті списують на *рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»*:

- якщо кредитовий оборот більший за дебетовий, то підприємство на суму різниці має нерозподілений прибуток;
- якщо дебетовий оборот більший за кредитовий, то підприємство зазнало збитку.

Завдання для самостійного виконання

Завдання 1, практична робота 15

25 вересня поточного року ТзОВ «Дунай» за зовнішньоекономічним контрактом відвантажило товар на експорт іноземному покупцю. Контрактна вартість товарів становить 11 200 євро, а собівартість їх реалізації – 176 200 грн. Сума митних платежів складає 1250 грн.

ТзОВ «Дунай» нарахувало та оплатило транспортній організації послуги з перевезення товарів до пункту призначення у сумі 9000 грн, з ПДВ.

За умовами контракту 07 жовтня поточного року покупець-нерезидент погасив свою заборгованість.

Офіційні курси євро до гривні, встановлені НБУ на дату балансу та дати здійснення операцій:

- 25 вересня поточного року 25,45 грн;
- 30 вересня поточного року 25,48 грн;
- 07 жовтня поточного року 25,44 грн.

Потрібно провести розрахунки та відобразити в системі бухгалтерського обліку експортні операції ТзОВ «Дунай» (табл. 15.1).

Таблиця 15.1 – Журнал господарських операцій

Дата	Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 2, практична робота 15

ТзОВ «Асканій» уклало зовнішньоекономічний контракт на придбання товарів у підприємства-нерезидента. 17 вересня поточного року ТзОВ «Асканій» отримано товар контрактною вартістю 9600 євро. 12 жовтня поточного року товариством за всю партію придбаних товарів перераховано грошові кошти з валютного рахунка іноземному постачальнику.

Мито становить 10% митної вартості імпортованих товарів, а плата за митне оформлення – 2000 гривень.

Офіційні курси євро до гривні, установлені НБУ на дату балансу та дати здійснення операцій:

- 17 вересня поточного року 25,50 грн;
- 30 вересня поточного року 25,48 грн;
- 12 жовтня поточного року 25,52 грн.

Потрібно провести розрахунки та відобразити в системі бухгалтерського обліку імпортні операції ТзОВ «Асканій» (табл. 15.2).

Таблиця 15.2 – Журнал господарських операцій

Дата	Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 3, практична робота 15

Протягом звітного року підприємством було реалізовано готової продукції за договірними відпускними цінами, разом з ПДВ, на суму 420800 грн. Виробнича собівартість реалізованої продукції – 238450 грн. Адміністративні витрати звітного періоду – 52605 грн. Витрати підприємства на збут готової продукції, що її відносять до реалізованої продукції, – 24540 грн. Інші операційні витрати підприємства, що їх відносять до реалізованої готової продукції, – 5260 грн.

Визначити фінансовий результат від реалізації продукції виробничим підприємством за звітний рік і відобразити операції у бухгалтерському обліку (табл. 15.3).

Таблиця 15.3 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 4, практична робота 15

Підприємством на умовах передплати були реалізовані товари за 60 тис. грн, з ПДВ; продукція власного виробництва за 18 тис. грн, з ПДВ. Собівартість склала:

- товарів – 42 тис. грн;
- продукції – 12 тис. грн.

Також були понесені транспортні витрати, пов'язані зі збутом продукції, – 5 тис. грн.

Потрібно відобразити в обліку операції, пов'язані з реалізацією, та фінансовий результат (табл. 15.4).

Таблиця 15.4 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 5, практична робота 15

Протягом звітнього періоду підприємство виготовило 10 пральних машин. Для виготовлення продукції були понесені такі витрати:

- матеріали – 70000 грн;
- комплектуючі – 45000 грн;
- заробітна плата – 5000 грн;
- відрахування на соціальні заходи – 800 грн;
- загальновиробничі витрати – 15000 грн.

Виготовлена продукція протягом певного періоду знаходиться на складі. Через певний час був укладений договір з покупцем щодо реалізації пральних машин за ціною 18000 грн. Продукція була відвантажена покупцеві, після чого отримана оплата.

Потрібно відобразити у обліку операції, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, а також фінансовий результат підприємства за звітний період (табл. 15.5).

Таблиця 15.5 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 6, практична робота 15

Протягом звітнього періоду підприємство придбало за ринковою ціною (з ПДВ) для виготовлення 1000 виробів матеріали – 900000 грн, комплектуючі – 180000 грн, паливо – 60000 грн, тару – 12000 грн.

При виготовленні продукції, окрім зазначених, були понесені такі витрати:

- заробітна плата основних робітників – 8000 грн;
- відрахування на загальнообов'язкове державне страхування – 3200 грн;
- загальновиробничі витрати – 35000 грн.

Виготовлена продукція оприбуткована на склад. Через певний час продукція була реалізована за ціною 1500 грн на умовах передоплати.

Потрібно відобразити у обліку операції, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, а також фінансовий результат підприємства за звітний період (табл. 15.6).

Таблиця 15.6 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 7, практична робота 15

Протягом звітного періоду було здійснено такі операції:

- реалізовано готову продукцію на суму 600 тис. грн (з ПДВ) собівартістю 300 тис. грн;
- нараховано автотранспортному підприємству за доставку продукції до покупця в сумі 3 тис. грн (з ПДВ);
- безоплатно отримано верстат на суму 30 тис. грн, термін корисної експлуатації якого 5 років, амортизація розраховується прямолінійним методом;
- списано безнадійний борг на суму 22 тис. грн;
- визнані виставлені штрафи в сумі 5 000 грн;
- нараховані дивіденди до отримання в сумі 10 тис. грн;
- списано кредиторську заборгованість у сумі 15 000 грн.

Визначити фінансовий результат діяльності підприємства, відобразити операції у бухгалтерському обліку (табл. 15.7).

Таблиця 15.7 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 8, практична робота 15

Підприємство А здійснило передоплату підприємству Б за поставку товарів у сумі 72 000 грн, з ПДВ. При прийомі товару було виявлено нестачу на суму 1 200 грн, у тому числі ПДВ. За фактом нестачі складений акт прийому (або комерційний акт) та висунуто претензію постачальнику.

Транспортні послуги щодо поставки надало транспортне підприємство С. Рахунок, висунутий транспортним підприємством С, склав 6000 грн, з ПДВ.

Потрібно відобразити на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 15.8) претензію та її погашення, у разі, якщо:

- недопоставка товарів відбулась з вини постачальника, і постачальник визнав свою провину;
- недопоставка товарів відбулась з вини транспортного підприємства, і транспортне підприємство визнало свою провину;
- недопоставка товарів відбулась в межах норм природного убутку.

Таблиця 15.8 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 9, практична робота 15

Підприємство отримало товарно-матеріальні цінності, які були доставлені власним вантажним автомобілем. Оплата була здійснена через

кілька днів. Вартість товарно-матеріальних цінностей становить 18000 грн (з ПДВ).

Під час приймання товарно-матеріальних цінностей була виявлена нестача з вини постачальника на суму 960 грн (з ПДВ).

Відобразити операції в обліку (табл. 15.9), якщо:

- постачальник задовольнив претензію перерахуванням назад грошових коштів у сумі 960 грн;

- постачальник не задовольнив претензію, оскільки господарський суд відхилив позов.

Таблиця 15.9 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 10, практична робота 15

Визначити фінансовий результат діяльності підприємства, якщо за аналізований період відбулися такі події (табл. 15.10).

Таблиця 15.10 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума, грн.
Відображено дохід від реалізації продукції			120000
Нараховане податкове зобов'язання з ПДВ			
Відображено собівартість реалізованої продукції			80000
Списано на фінансовий результат:			
- дохід від реалізації			
- собівартість реалізованої продукції			
Відображено дохід від реалізації запасів			96000
Нараховане податкове зобов'язання з ПДВ			
Відображено собівартість реалізованих запасів			56000
Списано на фінансовий результат:			
- дохід від реалізації запасів			
- собівартість реалізованих запасів			

Продовження таблиці 15.10

Нарахована пеня за прострочення платежу			10000
Сплачено пеню за невчасне погашення заборгованості за кредитом			
Списано на фінансовий результат суму пені			
Нараховано відсотки за короткострокову позику банку			14000
Сплачено відсотки за короткострокову позику банку			
Списано на фінансовий результат відсотки за короткострокову позику банку			
Перераховано валюту на продаж			10000
Відображено дохід від реалізації іноземної валюти			12000
Відображено позитивну курсову різницю			
Списано на фінансовий результат позитивну курсову різницю			

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Перелік літературних джерел

1. П(С)БО 16 «Витрати» / Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Утенкова К. О. Аудит : навчальний посібник / Утенкова К. О. – К. : Алерта, 2011. – 408 с.
3. П(С)БО 15 «Дохід» / Наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Практична робота 16

ОБЛІК ТА АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ

Мета: ознайомити студентів з основними видами обліку та аудиту розрахунків з бюджетом, закріпити у студентів теоретичні знання та розвинути практичні навички з обліку розрахунків за податками і платежами.

Короткі теоретичні відомості

Основними завданнями, що ставляться під час проведення аудиту розрахунків з бюджетом та позабюджетними фондами, є підтвердження правильності, своєчасності та повноти нарахування і перерахування податків, правильності ведення обліку за цими розрахунками, правильності заповнення звітності та відповідності даних облікових регістрів даним податкової звітності [1].

Метою аудиту розрахунків із бюджетом є виявлення відхилень у бухгалтерському обліку та недотримання вимог податкового законодавства, які суттєво впливають на достовірність показників податкової звітності суб'єкта господарювання; визначення податкових ризиків; надання впевненості стосовно відсутності суттєвих порушень вимог податкового законодавства.

Аудит розрахунків за податками й платежами. Загальну перевірку операцій за податками й платежами проводять у нижчезказаній послідовності:

На початку перевірки аудитор потрібно з'ясувати, за якими платежами й податками підприємство веде розрахунки з бюджетом. Правильність застосування ставок податків, зборів і платежів, правильність розрахунків сум податків встановлюється шляхом перерахунку сум, порівняння з нормативними матеріалами, вивчення характеру виробництва, категорії підприємства [2].

Перевірка правильності, повноти та своєчасності перерахування (сплати) податків, зборів, платежів до бюджету може встановлюватися шляхом перевірки платіжних документів, податкових декларацій тощо.

Для цього аудитор може: застосовувати порівняння на відповідність сум у кореспонденції рахунків з документами, що є підставою для запису (акти виконаних робіт, розрахунково-платіжні документи); вивчити терміни відображення ПДВ на предмет наявності чи відсутності передчасного зарахування сум ПДВ (наприклад, за основними засобами, що вводяться в експлуатацію, до приймання об'єкта); перевірити правильність відображення сум ПДВ.

Важливим також є встановлення правильності складання та своєчасності подання до податкової інспекції звітності за видами податків, зборів, платежів.

З рахунка 64 «Розрахунки за податками й платежами» аудиторю потрібно з'ясувати [2, 3]:

- правильність визначення бази оподаткування;
- порядок арифметичних підрахунків при нарахуванні податків і обґрунтованість ставок і пільг;
- своєчасність платежів до бюджету. У випадку несвочасної сплати – можливість використання положень про «податкову амністію»;
- обґрунтованість нарахування штрафів з боку податкової інспекції та застосування до підприємства фінансових санкцій.

Розрахунки за соціальним страхуванням. Перед проведенням аудиту розрахунків із соціального страхування передусім потрібно встановити, чи зареєстроване підприємство як платник страхових внесків за місцем свого знаходження.

Здійснюючи перевірку розрахунків за соціальним страхуванням, важливо встановити правильність використання коштів Пенсійного фонду та Фондів соціального страхування і страхування на випадок безробіття, зокрема, визначити цільове використання коштів, а також наявність документів, які підтверджують право на призначення відповідних виплат (листки непрацездатності, довідки тощо) [2, 3].

При проведенні аудиту окрему увагу потрібно звернути на правильність визначення середньої заробітної плати для нарахування допомоги з тимчасової непрацездатності, відповідність встановленого працівнику неперервного стажу роботи. Також потрібно порівняти кількість оплачених днів і сум виплаченої допомоги за поданими листками непрацездатності з днями і сумами, що відображені в бухгалтерському обліку підприємства та розрахункових відомостях, а кількість оплачених за листками непрацездатності днів – з даними табелів обліку використання робочого часу.

Перевіркою потрібно виявити своєчасність сплати нарахованих внесків до відповідних фондів, оскільки за несвоєчасну сплату внесків стягується пеня [2, 3].

При перевірці правильності складання кореспонденції за рахунком 65 «Розрахунки за страхуванням» аудиторю потрібно звернути увагу на:

- правильність визначення бази для нарахування страхових внесків;
- правильність використання норм відрахувань, встановлених законодавством;
- своєчасність нарахування, перерахування та правильність використання страхового відшкодування;
- підтвердження правильності встановлення фонду оплати праці як бази для нарахування страхових внесків;
- правильність документального оформлення (наявність страхових полісів, правильне оформлення розрахунково-платіжних документів) та ведення бухгалтерського обліку за рахунком 65;

– відповідність даних аналітичного та синтетичного обліків за рахунком 65 Із записами в Журналі 3 (Розділ II, відомість 36), у Головній книзі, Балансі (ф. № 1) [2, 3].

Завдання для самостійного виконання

Завдання 1, практична робота 16

Наприкінці року підприємство отримало аванс за товари, які будуть відвантажені в наступному році, в сумі 30 000 грн без ПДВ. Упродовж звітного року підприємство отримало виручку від реалізації готової продукції на суму 100 000 грн, витрати за звітний період становили 45 000 грн, зокрема резерв сумнівних боргів – 3 000 грн.

Потрібно розрахувати та відобразити на рахунках бухгалтерського обліку витрати з податку на прибуток і відстрочені податкові активи (табл. 16.1).

Таблиця 16.1 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 2, практична робота 16

За даними бухгалтерського обліку підприємства у 2015 році фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування за звітний період становив 600 000 грн. Також відомо, що у підприємства витрати майбутніх періодів становили 5 000 грн, видано авансів на суму 20 000 грн. Прибуток до оподаткування у 2016 році – 650 000 грн.

Потрібно розрахувати та відобразити на рахунках бухгалтерського обліку витрати з податку на прибуток і відстрочені податкові зобов'язання (табл. 16.2).

Таблиця 16.2 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 3, практична робота 16

ТзОВ «Маестро» за звітний податковий період було визначено об'єктом оподаткування податком на прибуток у сумі 240 000 грн. Обліковий прибуток до оподаткування розраховано у сумі 205 000 грн.

У товариства на початок звітного року податкові різниці відсутні. Протягом звітного періоду у ТзОВ «Маестро» не виникало постійних різниць, а різниця між обліковим і податковим прибутком виникла внаслідок одержання та неповернення до кінця звітного періоду поворотної фінансової допомоги у сумі 35 000 грн.

За наслідком проведеної операції у товариства виникає тимчасова податкова різниця, що підлягає вирахуванню.

Потрібно розрахувати та відобразити на рахунках бухгалтерського обліку витрати з податку на прибуток, відстрочені податкові активи, сплату податку на прибуток (табл. 16.3).

Таблиця 16.3 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 4, практична робота 16

ТзОВ «Моноліт» за звітний податковий період було визначено об'єктом оподаткування податком на прибуток у сумі 150 000 грн. Обліковий прибуток до оподаткування розраховано у сумі 158 500 грн.

У товариства на початок звітнього року податкові різниці відсутні. Протягом звітнього періоду у ТЗОВ «Моноліт» не виникало постійних різниць, а різниця між обліковим і податковими прибутком відбулася внаслідок нарахування у податковому обліку амортизації за прискореним методом.

За наслідком проведеної операції у товариства виникає тимчасова податкова різниця, яка підлягає оподаткуванню.

Потрібно розрахувати та відобразити на рахунках бухгалтерського обліку витрати з податку на прибуток і відстрочені податкові зобов'язання (табл. 16.4).

Таблиця 16.4 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 5, практична робота 16

Підприємство 1 жовтня 2014 р. здійснило платіж за оренду офісу на наступні 12 місяців у розмірі 21600 грн, з ПДВ. Прибуток до оподаткування у 2014 р. – 40 000 грн; 2015 р. – 60 000 грн.

Потрібно розрахувати та відобразити на рахунках бухгалтерського обліку витрати з податку на прибуток та відстрочені податкові зобов'язання впродовж двох років (табл. 16.5).

Таблиця 16.5 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 6, практична робота 16

Протягом звітного періоду виручка від реалізації продукції підприємства складала 600000 грн (з ПДВ). Собівартість реалізованої продукції – 400000 грн. За рішенням зборів засновників чистий прибуток розподілився: 20000 грн – на виплату дивідендів та відсотків за облігаціями, 12000 грн – на поповнення резервного капіталу. Визначити розмір прибутку, суму сплаченого податку на прибуток та відобразити операції у бухгалтерському обліку (табл. 16.6).

Таблиця 16.6 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 7, практична робота 16

Підприємство «Міраж» у жовтні 2015 року одержало дохід від реалізації продукції в сумі 240000,00 грн, з ПДВ. Собівартість реалізованої продукції склала 120000,00 грн. Протягом місяця підприємство понесло такі витрати:

- А) на утримування апарату управління – 24000,00 грн;
- Б) витрати, пов'язані з реалізацією продукції – 8000,00 грн;
- В) інші операційні витрати – 3000,00 грн.

Визначити фінансовий результат, суму сплаченого податку на прибуток, залишок нерозподіленого прибутку та відобразити операції у бухгалтерському обліку (табл. 16.7).

Таблиця 16.7 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 8, практична робота 16

Протягом звітного періоду підприємство «Інвестбуд» отримало дохід від спільної діяльності в розмірі 300000 грн, отримало дивіденди в розмірі 20000 грн, інші доходи від здійснення фінансових операцій в розмірі 40000 грн. Також були сплачені відсотки за кредит в сумі 10000 грн та понесені втрати від інвестицій в асоційовані товариства в розмірі 35000 грн.

Визначити фінансовий результат, суму податку на прибуток, нерозподілений прибуток та відобразити операції у бухгалтерському обліку (табл. 16.8).

Таблиця 16.8 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 9, практична робота 16

Протягом звітного періоду підприємством було виготовлено продукцію, собівартість якої склала 50000 грн, а виручка від реалізації, передбачена у обсязі 78000 грн (з ПДВ). Для виробництва продукції було придбано за ринковими цінами матеріалів – 12000 грн, комплектуючих – на 6000 грн. Оплата за продукцію здійснена постачальником після отримання.

Визначити фінансовий результат, ПДВ та податок на прибуток, що підлягають сплаті до бюджету. Відобразити операції з розрахунку з бюджетом за податками у бухгалтерському обліку (табл. 16.9).

Таблиця 16.9 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Завдання 10, практична робота 16

Відобразити у бухгалтерському обліку зазначені у таблиці операції, визначити прибуток та здійснити нарахування податку на прибуток та його перерахування до бюджету.

Таюлиця 16.10 – Вхідні дані

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума
Віднесено на результат операційної діяльності:			
- собівартість реалізації			80000
- загальновиробничі витрати (нерозподілену частину)			20000
- адміністративні витрати			10000
- витрати на збут			5000
- інші витрати операційної діяльності			8000
- доходи від реалізації			150000
- інший операційний дохід			30000
Віднесено на результат фінансових операцій:			
- фінансові витрати			25000
- втрати від участі в капіталі			15000
- дохід від участі в капіталі			40000
- інші фінансові доходи			5000
Віднесено на результат іншої діяльності:			
- інші витрати			3000
- інші доходи			4000
Нараховано витрати на сплату податку на прибуток			
З поточного рахунка перераховано податок на прибуток до бюджету			
Списано на фінансовий результат суму сплаченого податку на прибуток			
Визначено нерозподілений прибуток			

Висновок: _____

Аудиторам перевірити правильність заповнення Журналу та надати аудиторський висновок.

Перелік літературних джерел

1. Савченко В. Я. Аудит : навч. пос. / В. Я. Савченко. – [2-е вид.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 328 с.
2. Колісник Г. М. Аудит : навч. пос. / Г. М. Колісник, В. Є. Слюсаренко. – Ужгород ; ДВНЗ «УжНУ», 2015. – 296 с.
3. Облік і аудит : навч. посібник / Н. П. Банера, Л. О. Гелей, С. М. Пилипенко, В. П. Мороз ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Скаско. – Львів : Растр-7, 2017. – 504 с.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Акредитив (Bill of credit) – договір, що містить зобов'язання банку-емітента, за яким цей банк за дорученням клієнта (заявника акредитива) або від свого імені проти документів, які відповідають умовам акредитива, зобов'язаний виконати платіж на користь бенефіціара або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж.

Акцепт (Acceptance) – згода на оплату або гарантування оплати документів.

Безготівкові розрахунки (Cashless payments) – перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, внесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді.

Безнадійна дебіторська заборгованість (Outstanding accounts receivable) – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності.

Власний капітал (Equity) – це та частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Готівка (Cash) – грошові знаки національної валюти України – банкноти і монети, зокрема розмінні, обігові, пам'ятні монети, які є дійсними платіжними засобами.

Готівкові розрахунки (Cash payments) – платежі готівкою підприємств (підприємців) та фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна;

Дебітори (Debtors) – юридичні та фізичні особи, які, внаслідок минулих подій, заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість (accounts receivable) – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Довгострокова дебіторська заборгованість (long-term accounts receivable) – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Довгострокові зобов'язання (Long-term liabilities) – це всі зобов'язання, які не є поточними.

Забезпечення (Software) – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Заробітна плата (Salary) – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Каса (cash) – приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівкових коштів, інших цінностей, касових документів.

Касова книга (cash register) – документ установленної форми, що застосовується для здійснення первинного обліку готівки в касі.

Касові документи (Cash documents) – документи (касові ордери та відомості на виплату грошей, розрахункові документи, квитанції програмно-технічних комплексів самообслуговування, відомості закупівлі сільськогосподарської продукції, інші прибуткові та видаткові касові документи), за допомогою яких, відповідно до законодавства України оформляються касові операції, звіти про використання коштів, а також відповідні журнали встановленої форми для реєстрації цих документів та книги обліку.

Касовий ордер (Cash order) – первинний документ (прибутковий або видатковий касовий ордер), що застосовується для оформлення надходжень (видачі) готівки з каси.

Касові операції (Cash transactions) – операції підприємств (підприємців) між собою та з фізичними особами, що пов'язані з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку.

Книга обліку (Accounting book) – касова книга, книга обліку доходів і витрат, книга обліку виданих та прийнятих старшим касиром грошей або книга обліку розрахункових операцій.

Кредиторська заборгованість підприємства (Accounts payable of the enterprise) – це сума його боргу іншим особам, які, щодо цього підприємства, називаються кредиторами.

Ліміт залишку готівки в касі (Cash balance limit) – граничний розмір суми готівки, що може залишатися в касі в позаробочий час.

Меморіальний ордер (Memorial order) – розрахунковий документ, який складається за ініціативою банку для оформлення операцій щодо списання коштів з рахунку платника і внутрішньобанківських операцій. відповідно.

Мінімальна заробітна плата (Minimum wage) – це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може встановлюватися оплата за виконану працівником місячну норму робіт.

Неопритий акредитив (Uncovered letter of credit) – акредитив, оплата за яким (якщо тимчасово немає коштів на рахунку платника) гарантується банком-емітентом за рахунок банківського кредиту.

Нерозподілені прибутки (Retained earnings) – це прибутки, одержані в результаті господарсько-фінансової діяльності підприємства, зменшені на

суму прибутків, використаних у звітному році, також нарахування податку на прибуток.

Платіжне доручення (Payment order) – розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок отримувача.

Покритий акредитив (Covered letter of credit) – акредитив, для здійснення платежів за яким завчасно бронюються кошти платника в повній сумі на окремому рахунку в банку-емітенті або у виконуючому банку.

Поточна дебіторська заборгованість (Current receivables) – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточні зобов'язання (Current liabilities) – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або мають бути погашені протягом 12 місяців, починаючи з дати балансу.

Розрахунковий чек (Settlement check) – розрахунковий документ, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження власника рахунка (чекодавця) банку-емітенту, у якому відкрито його рахунок, про сплату чекодержателю зазначеної в чеку суми коштів.

Статутний капітал (Share capital) відображає зафіксовану в установчих документах загальну вартість активів, які є внеском власників до капіталу підприємства.

Сумнівний борг (Doubtful debt) – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості (Net realizable value of receivables) – сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

ВИКОРИСТАНА ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавча база

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні (з наступними змінами і доповненнями)» від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>.

3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років у 3-х частинах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.

4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291.

5. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів / Наказ Міністерства фінансів України від 16.11.2009 р. № 1327 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів / Наказ Міністерства фінансів України від 30 вересня 2003 р. № 561 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

7. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій / Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99>.

8. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 13–17. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

9. П(С)БО 9 «Запаси» / Наказ Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. П(С)БО 11 «Зобов'язання» / Наказ Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 р. № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

11. П(С)БО 15 «Дохід» / Наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

12. П(С)БО 16 «Витрати» / Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

13. Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», затверджено Постановою Правління Національного банку України від 29.12.2017, № 148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>.

Основна

1. Аудит розрахунків з оплати праці [Електронний ресурс] // Незалежний аудитор. – Режим доступу : https://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/471.html?view=material.

2. Банера Н. П. Облік і аудит : навч. пос. / Н. П. Банера, Л. О. Гелей, С. М. Пилипенко, В. П. Мороз ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Скаско. – Львів : Растр-7, 2017. – 504 с.

3. Баранова А. О. Аудит : навч. пос. / А. О. Баранова, Т. А. Наумова., А. І. Кашперська. – Х. : ХДУХТ, 2017. – 246 с.

4. Бухгалтерський та податковий облік відпусток [Електронний ресурс] // Вісник Податкової служби України. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/1786?issue=41>.

5. Воронко Р. М. Облік у зарубіжних країнах : навч. посібник / Воронко Р. М. – Львів : Магнолія 2006, 2009. – 744 с.

6. Заробітна плата: нюанси [Електронний ресурс] // Вісник Податкової служби України. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100004198-zarobitna-plata-nyuansi>.

7. Колісник Г. М. Аудит : навч. пос. / Г. М. Колісник, В. Є. Слюсаренко. – Ужгород ; ДВНЗ «УжНУ», 2015. – 296 с.

8. Мінімальна заробітна плата [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/>.

9. Облік дебіторської та кредиторської заборгованості [Електронний ресурс] // Вісник Податкової служби України. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/8329>.

10. Оподаткування доходів працівників – 2018 [Електронний ресурс] // Дебет-Кредит : бухгалтерські новини. – Режим доступу : <https://news.dtki.ua/labor/compensation/46607>.

11. Розрахунок відпускних у 2018 [Електронний ресурс] // Голоvbух. – Режим доступу : <https://www.golovbukh.ua/article/7067-rozrahunok-vdpusknih-u-2018-rots>.

12. Розрахунок лікарняних 2018 [Електронний ресурс] // Голоvbух. – Режим доступу : <https://www.golovbukh.ua/article/7068-rozrahunok-lkarnyanih-u-2018-rots>.

13. Розрахунок нарахувань та утримань із заробітної плати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://byhgalter.com/rozrahunok-naraxuvan-ta-utriman-iz-zarobitno%D1%97-plati-u-2017-roci/>.

14. Савченко В. Я. Аудит : навч. пос. / Савченко В. Я. – [2-е вид.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 328 с.

15. Сук Л. К. Фінансовий облік : навч. посібник / Л. К. Сук, П. Л. Сук. – [3-тє вид., переробл. і доповн.]. – К. : Знання, 2016. – 663 с.

16. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. – [6-тє вид. допов. і перероб.]. – К. : Алерта, 2013. – 982 с.

17. Утенкова К. О. Аудит : навчальний посібник / Утенкова К. О. – К. : Алерта, 2011. – 408 с.

18. Шостаківська Н. М. Аудит : курс лекцій / Шостаківська Н. М. – Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2016. – 152 с.

Навчальне видання

**Малініна Наталія Миколаївна
Причепя Ірина Валеріївна
Руда Лілія Петрівна
Мельничук Дмитро Петрович**

ОБЛІК ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АУДИТ

**Частина 2
Практикум**

Рукопис оформила *Л. Руда*

Редактор *В. Дружиніна*

Оригінал-макет виготовила *О. Кушнір*

Підписано до друку 20.08.2021 р.
Формат 29,7×42¼. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 5,28.
Наклад 50 (1-й запуск 1–21) пр. Зам. № 2021-086.

Видавець та виготовлювач
Вінницький національний технічний університет,
інформаційний редакційно-видавничий центр.
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Хмельницьке шосе, 95, м.
Вінниця, 21021.
Тел. (0432) 65-18-06.
press.vntu.edu.ua;
E-mail: **kivc.vntu@gmail.com.**
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.